

ELŐFIZETÉS.

HELYBEN:

Egy évre 26 korona.
Fél évre 14 korona.
Egy negyed évre ... 7 korona.
Egy hónap 2 k. 40 f.

VIDÁKEN:

Egy évre 22 korona.
Fél évre 12 korona.
Egy negyed évre ... 6 korona.
Egy hónap 2 k. 30 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült vasutak palotájában.

TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.

József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 161.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Vasarnap, szeptember 10.

A mai Hófer.

A magyar Globuson minden embernek az ajkán Erdély neve cseng. Cseng, mint a szintésza aranypenz, amelyet remegve számolunk, ládánk fenekére rejtünk legértékesebb tárgyait közé. És nekünk Erdély még az aragnál is drágább.

Nem tudunk másra gondolni és mással foglalkozni. A világháború többi frontjának rettenetes harcainak el-törpültek előttünk, megkisebbedtek, talán el is tűntek; minden aggodalmunk, gondunk, szenvedésünk és remény-ségünk oda kötöttük Erdély életéhez: a gyergyói fehér havasokhoz, a csörgő-olt vizéhez, a esikországi menyországhoz és a mosolygó földnek minden szépségéhez.

Hiába beszélnek nekünk komoly stratégek nagy haditervekről: a mi szívünknek csak Erdély sorsa fáj! Hiába zug és bömböl a bukovinai halálörvény: szemünk Erdély felé tekint... Azt mondják, úgy írják, hogy a Somme mellett most zajlik le a háború legnagyobb csatája: együtt küzdünk a dicső németekkel a biztos győzelemért, de lelkünk — aggódó féltéssel — csak Erdély bércei fölött lebeg.

A gyermekek reggelenként megkérdezik Nagy-Magyarországon az édes anyjuktól: — Ugy-e, az én apám is Erdélyt védi anyukám?! S mi felnőttek nem tudunk hová menni, hogy árnyékként ne kísérenének a Hargita felhői, a síró anyák sóhajai, s a havasi temetők méhében felnyögő ősapák kinjai.

Nem tudunk dolgozni, mert minden gondolatunk kérdéssé válik... Túrelmetlenül várunk minden hírt, hivatalos jelentést: mi újat hoz a mi számunkra. Ha rossz is, elviseljük, csak Erdélyről beszéljen, ha jó hírt hallhatunk: boldogok vagyunk, mint a gyermek. Megállítjuk egymást az utcán, napjában százszor s úgy kérdezzük: Mit tud? Hallott-e valamit?

Reggel mohón kapunk ujságunk után, szemünk felissza a patakozó betűket: elsápadunk, kipirul az arcunk, indulatszókát rebegünk, ökölbe szorul a kezünk, megszorulnak az izmaink, a vérünk felforr, testünket hőség önti el, könyök gyűlnek a szemünkbe. Mert Erdélyről olvasunk, ott jár lelkünk a magyar fiukkal, a magyar fegyverek élén.

Ilyen a reggelünk, egész napunk, s az éjszakánk is ilyen. Mindig kérdezzük. Egy láthatatlan valakivel beszélünk, akiről tudjuk, hogy van és

velünk van. A párnánk forró, a szemünkre nem jön álom, s várjuk az új reggelt, az új híreket.

S ezek az új hírek jönnek: egyre biztatóbban. Nem védtelen már az erdélyi határ. Volt, ami volt, nem érünk most a tegnappal törődni. A ma pedig minden jóval biztat. Minden Hófer jelentésből nyilvánvalóbbá válik, hogy a mi katonáink ott vannak már, ahol lenniük kell, s nemsokára újra magyar bakák állanak őrt az erdélyi gránicon... És ahol ők állanak: jöhet-e be ott még egyszer ellenség?!

Meghiúsított román előretörés.

(Harcok a petrozsény-hátszegi uton.)

Budapest, szeptember 9. (Hivatalos.)
A főhadiszállás jelenté:

Keleti harcok:

Románia elleni harcok:

A petrozsény-hátszegi ut két oldalán lefolyt harcokban csapataink az ellenséget eredeti állásától négy kilométerre visszavetették. Ezt a haderőcsoporthat a jobb szárnya ellen irányult új erős ellenséges támadás következtében, előbbi állásába vontuk vissza. Az ellenség ismételt kísérleteit, hogy gyalogsággal és lovassággal a Osikszerezdától nyugatra emelkedő magaslatok ellen törjön elő, meghiúsítottuk. A helyzet különben változatlan.

Károly főherceg lovassági tábornok hadsereg harcvonala:

Nagy ellenséges haderőknek a Cibó völgytől keletre emelkedő magaslatok ellen intézett többszöri rohama után az ellenség ennek a harc-vonalszakasznak egyes részeit elfoglalta. A kárpáti harc-vonalunk többi részén tegnap aránylag nyugalom volt. Keletgaliciában, Brzezanytól délkeletre és délre, az ellenség tegnap újból megkísérelte vonalaink áttörését, azonban nagy veszteséggel mellett mindenütt visszavertük. Különösen kiemelendő az e vidéken küzdő török csapatok bátor magatartása. E harcokban az ellenség egyezer emberét elfogtuk és öt gépfegyvert zsákmányoltunk.

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadseregének harcvonala:

A helyzet változatlan.

Olasz harcok:

Az ellenséges tüzérségi tűz a Monte Santó és a tenger közötti harc-vonalon délután élénk volt. Az olaszok a tiroli harc-vonalnak is több szakaszát eredménytelenül lőtték. Egyes helyeken előretörést megkísé-

relő ellenséges járőröket és osztagokat visszavetettünk. Egy olasz lég-hajó Nobresinánál bombákat dobott le, de kárt nem okozott.

Délkeleti harcok:

A cs. és kir. csapatoknál nincs változás. Hófer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Alább hagyott a Somme-csata hevessége.

(Vissza foglalt német állások. — Törökök verik az oroszokat. — Dobritschnál meghiúsult román támadások.)

Berlin, szeptember 9. (Hivatalos.)
A nagytőhadiszállás jelenté:

Nyugati harcok:

Az ellenséges gyalogság támadásai a Somme mellett a nap folyamán alább hagytak. Az angolok részleges vállalkozása a Foureaux erdő mellett és a franciák éjjeli támadásai a Berny-Denicourt szakasz ellen meghiúsultak. Állásainknak az ellenség kezén maradt kisebb részét megtisztítottuk. A tüzérségi harc tovább folyik. A Maastól jobbra, a Souville erdőtől északra keletre az ütközet újra feléledt. Változó eredményű harcok után ismét elfoglaltuk az itt elvesztett területek egy részét. Éjjel Thiaumont erdőtől a Chapitre erdőig mindkét részről heves ágyuharc volt.

Keleti harcok:

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadserege:

Semmi újság.

Károly főherceg lovassági tábornok harcvonala:

Az oroszok folytonos támadásai a Zlota-Lipa és a Dnyeszter között tegnap sem jártak eredménnyel. Ellen-támadásaink a benyomult orosz osztagokat árkaikból kiverték. A török csapatok harc-vonalán az oroszok kiindulási pontján túl vetették vissza az ellenséget. Több mint egyezer foglyot és több géppuskát szállítottunk be. A Kárpátokban az ellenség jelentékeny erőket vetett harcba a Schipottól nyugatra és délnyugatra emelkedő és Dornavatra melletti magaslati állásaink ellen. A Caputtól északnyugatra a nyomásnak engedünk.

Balkán hadszíntér:

Dobritschnál az ellenség megismételt támadása újból meghiúsult. Ludendorf első főszállásmester. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Bánffy Miklós gróf Nagyszebenben.

(Cernint internálták az oroszok. — A román koronatanács kulisszatitkai.)

— Távirati tudósítás. —

Kolozsvár. Bánffy Miklós gróf, a belügyminiszterrel Kolozsvárra utazott újságíróknak elmondotta, hogy kedden délután Nagyküküllőről átment Nagyszebenbe. Bejárta a várost, amely teljesen kihalt, amelynek fizetel be vannak zárva. Dórr Károly polgármester a városházán várja a történendőket és eltökélte, hogy a várost nem hagyja el. Nagyszebenben, hol a mi patrulljaink, hol az ellenség patrulljai nézegetnek be, de nyomban eltávoznak.

Bécs. A holland kormány közölte a külügyminiszteriummal, hogy Cernin Ottokár gróf a követség tagjaival hatodikán Bukarestből Oroszországon át Svédországba utazott. Velük utaztak a konzulátus hivatalnokai és az osztrák kolónia hatvan tagja is. Az elindultak nevsorát legközelebb átnyújtják a külügyminiszteriumnak, amely ezt nyilvánosságra fogja hozni, és hozzátartozóik a külügyminiszterium közvetítésével táviratokat küldhetnek utánuk.

Stockholm. A Dagens Nyeternek jelentik Haparandából: A központi hatalmak Romániából hazatérő követeit Tornea orosz határvárosban tartóztatták és egyelőre a határmenti Ulemborg finnországi városban felügyelet alatt tartják őket. Tovább ut-

zásukat az orosz kormány nem engedte meg.

Berlin. Bukarestből hazaérkezett politikai személyiség érdekes részleteket közöl Románia beavatkozását megelőzőt események kulisszatitkaiból. Sain-Nulairé, az új bukaresti francia követ megérkezése volt a forduló pont Románia politikájában, azóta Románia intenzíven készülődött a háborúra. Augusztus 20-án már elindították az erdélyi Kárpátokba a hadilétszámba felszerelt ezredeket. Az összes tartalékos tiszteket behívták, kivéve azokat, akikről ismeretes volt, hogy német barátok. Lehetetlen, hogy ezek az intézkedések a király tudta nélkül történhettek volna meg. A királyt hatalmas kamarilla vette körül, amelynek az élén a királyné állt Bratianuval és a hadügyminiszterium vezetőjével. Magasrangú katonákból és diplomátákból valóságos gárda alakult a király körül, amely mindent eltitkolt előtte és semmiféle hírt nem eresztett hozzá. A marmaróciai betörést nem volt szabad megírnia a sajtónak, de mikor a központi hatalmak hírforrásaiból megtudta a nép, félreértésnek mondták. A tény azonban az, hogy négy orosz ezred több mint egy hétig bujkált román területen azzal a céllal, hogy a monarchia csapatait hátra támadja. Bratianuék betörők módjára éjjel dolgoztak, a csapatokat éjjel szerelték fel, éjjel indították utnak, a municiót is elszállították, egyszóval a háborúra jóelőre és teljesen elkészültek.

Bratianu és a bukaresti rendőrprefektus.

(A közhangulat előkészítése ellenünk.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Egy Bukarestben évekig élt magyar ur a következő érdekes eseményekkel bizonyítja, hogy a román kormány miként készítette elő a közhangulatot — ellenünk:

A román sajtó teljes joggal nevezhető a világ legkorruptabb sajtójának. Romániában, ahol dühöng a sajtószabadság, a törvény nem nyújt kellő védelmet a sajtóval szemben és a sajtópert csak hírből ismerik. A román sajtó Románia semlegessége idején élte fénykorát. A már meglévő lapvállalatok hatalmas összegeket adtak el magukat a hadviselő államoknak, ugyancsak a hadviselő államok pénzén ad hoc lapok burjánzottak fel, s az elmúlt két esztendőben olyan örült, kavarodott sajtóháború dult Bukarestben, aminőre még nem volt példa.

Mille Constantin, az „Adeverul” és „Dimineata” főszerkesztője a háború kezdetén a központi hatalmak egyik leglelkesebb híve volt és szimpátiája jeléül meg is látogatta Berchtold volt külügyminisztert, akinek ez alkalommal felajánlotta önzetlen szolgálatait, — csak éppen a lapvállalat támogatására kért egy horribilis összeget. A külügyminiszter Mille Constantint elutasította. Erre Mille úgy, ahogy hazaérkezett Bukarestbe, még az nap felkereste az orosz követet és harmadnapra az „Adeverul” és a „Dimineata” három, hasábos cikkben magasztalta a négyesszövetséget.

Az „önérzetében” megbántott Mille nem elégedett meg tollharccal. Az „Acciunea Nationala” vezetőivel szövetkezve, összetoborzott egy csomó értetlen diákot, az Imperial kávéház

bennlakóit és ezzel a csöcselékkel — egy utcai tüntetés keretében — összetörette a központi hatalmak két lapjának: „Ziu”-nak és a „Bukarester Tageblatt”-nak összes nyomdai berendezését.

A bukaresti rendőrség ezt a vandál munkát tétlenül nézte. A látszat kedvéért annyit megtett, hogy néhány éretlen tacsót letartóztatott, de még az nap ezeket is szabadon bocsátotta.

Románia az az ország, ahol pénzért — még hozzá egészen kicsi pénzért is — mindent lehet. Ezzel az eszközzel sikerült egy magyar urnak — aki ezeket a rendkívüli érdekes dolgokat elmondja — olyan összeköttetéseket szereznie, melyek révén mindenkor biztos értesüléseket nyerhetett.

Igy többek közt a rendőrségen is volt néhány bizalmas „barátja”. Puritán emberek voltak, akik minden hétkelát alatt őrzött hivatalos titkot szentségnek tekintettek — tíz franknyi összegben alul.

Ezek egyikét: Panajtescu prefektust, az idegenek nyilvántartási osztályának főnökét megkérdezte, hogy a rendőrség miért jár el ilyen részrehajlással a központi hatalmak ellen.

— Elhíheti uram, — válaszolt a prefektus, — hogy a rendőrség ilyen dolgokban nem a saját intencióit követi. Bővebb felvilágosítással azonban nem szolgálhatok, de biztosíthatom, hogy fog ön itt még fara dolgokat tapasztalni.

És még aznap tapasztaltam is: A Bulvardul Elisabetin lévő Teatherul Carol célzár színházban egy egyfelvonásos darabot adtak. A darabban magyar, német, francia, orosz és román katonák jönnek, mennek a színpadon. A magyarok és németek persze rongyos, groteszk figurák, míg a többiek pompásan, „hódítóan” domborítanak. Másfél óráig szidják, piszkolják, gúnyolják a magyart és a

németet, a végén pedig román és francia trikolór alatt az erdélyi havasok csúszán görög-tűzfényben megjelenik a román geniusz. A közönség el volt ragadtatva. A francia, orosz és román katonákat „vivát”, „szetrejaszka” kiáltással üdvözölték, a magyar és német katonák megjelenésénél azonban elkezdtek fütyülni, tombolni és a legválogatottabb gorombaságokat kiáltoztak fel a színpadra. A semleges Románia semleges rendőrsége türt.

Az egyik páholyban egy Schweitzer nevű strassburgi gabonaügynök ült egy kisebb társasággal. Ezt az urat elfogta a hazafias indulat és mikor az orosz katona — szerepéhez híven — egyik kezével a magyar, másikkal a német katonát ellen ragadta és elkezdte őt irgalmatlanul rázni, Schweitzer ur egy mérgeset fűtlyentett.

Abban a pillanatban örült vihar tört ki. A közönség üvöltött, mint a vadállatok:

— Ki volt? Agyon kell ütni! Bitang! Spion!

Az ügyeletes rendőrtiszt pedig két rendőrral felrohant a páholyba, a szerencsétlen ügynököt megragadták és elhurcolták a rendőrségre. A rendőrség másnap megindította ellene az eljárást és „közbotrány okozása” című kiutasította Romániából.

Betegh Miklós kormánybiztos a helyzetről

— Kolozsvár egy pillanatig sem volt veszélyeztetve. — (Alhírek Kolozsvár kiűritéséről.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Minden megnyugtató hír ellenére, a közönség még mindig hatása alatt áll a románok betörésének első perceiben született meglepetésnek s azzal kapcsolatos idegességnek. Minden bűnös álhírről szemben a kolozsvári lapok közlik Betegh Miklós dr. Erdély kormánybiztosának, az egyedüli illetékes tényezőnek nyilatkozatát a helyzetről, amely végét vetette a minden vészhiynek felülő kolozsvári közönség káros és minden alapot nélkülözhető idegességének.

Betegh Miklós dr. kormánybiztos a következőképpen nyilatkozott:

— Kolozsvár egy pillanatig sem volt veszélyeztetve és különösen most, az erdélyi harctér helyzetének örvendetes megjavulása idején, még csak gondolni sem szabad arra, hogy Kolozsvárt valami veszély fenyegetné. Az ellenség messze van Kolozsvártól és a hadvezetőség mindent elkövetett, hogy ezután még messzebb legyenek tőlünk. A közönség ijedtsége és idegessége minden alapot nélkülöz és már módomban volt megállapítani, hogy a kolozsvári közönség maga is rájött idegessége alaptalan voltára. Olyan a közönség magaviselete, mint azoké a betevőké, akik között valami álhír terjedt el arról a bankról, ahova a betétjüket elhelyezték, a betevők ilyenkor megröhanják a bankot és másnap, amikor rájönnek a hír hamis voltára, lassacskán visszamennek és visszateszik betétjüket. A kolozsváriak is így csinálnak. Megrohanják a polgármestert utazási igazolványért és ezzel az igazolvánnyal a zsebükben itt maradnak Kolozsvárt. Nem utaznak el. Ezt különben okosan teszik, mert az elutazásra semmi ok nincsen.

— Méltóságos uram, a közönség széles rétegében ismeretlen forrásból elterjedt az a hír, hogy Kolozsvárt... ki fogják irtani — mondták a hírlapírók.

— Ebben a hírből — mondja a kormánybiztos ur — talán az a legnevetesebb, hogy mindjárt egy-bizonyos napot is meghatároznak. Ez a hír az utolsó betűjéig légből kapott és gúnyira naiv, hogy már bosszantó.

Menekült főrabbi szónoklata az aradi templomban.

(A brassói pap bizalma a jövőben.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Nem mindennapi érdekességű hitszónoklatot hallgattak végig ma az aradi zsidótemplomot színiültig megtöltő hívők. A szónoklatot Pap Lajos dr. brassói főrabbi mondotta, aki szintén a brassói menekültek között van. Családjá az ország különböző részeibe vetődött és a galambász aggastyán csak a legutolsó percekben hagyta el az oláhok által fenyegetett várost. Köztudomású, hogy Brassóban a város előkelő polgáraiból alakult bizottság fogadta a bevonuló oláh csapatokat. Pap dr. főrabbi szolgálatot akarva tenni a visszamaradt lakosoknak, önként jelentkezett, hogy részt vegyen az átadó bizottság munkájában. A legutolsó nap azonban olyan események játszódtak le, amelyek megértették a főrabbiat, hogy helyesebb lesz, ha ő is elhagyja Brassót, s ezért a legutolsó vonattal utra kelt. Az utazása bizony teljesen ellenkezője annak, amit kényelmesnek szoktunk nevezni. Hetvened magával teljes 6 napon keresztül nyitott teherszállító vagonon utazott és összetörve, dagadt lábakkal, kimerülten érkezett Aradra, ahol orvosi tanácsra kénytelen volt kiszállni. Vágvölgyi Lajos dr. aradi főrabbi vendégszerető házában pihenőt talált és nyomban hozzáfogott, hogy világhistória jelentségi tapasztalatait írásban megörökítse. A kimerültség következtében azonban képtelen volt feljegyzéseit tovább folytatni. Az aradi hitközség vezetősége felkérte a főrabbiat, hogy tartson ma szónoklatot a templomban. Pap dr. a legnagyobb fáradtság ellenére is készséggel vállalkozott a nemes feladatra és ma délelőtt

elmondotta érdeklődéssel várt hitszónoklatát, amelynek lényege a következő:

— Sajnos — mondta többek között — még mindig nem vagyok olyan lelkiállapotban, hogy teljes nyugalommal hirdethetném Isten szent igéjét, azonban olyan szeretettel kértek fel erre, hogy képtelen voltam ellenállni. De kötelességem is a nemes tanokat hirdetni, amelyeknek az a célja, hogy a hittestvéreket minden téren való jótekonyságra buzdítsuk. A háború alatt a zsidókat ért nagy csapások és szenvedések újból megerősítették őket abban a hitben, hogy a legnagyobb kötelesség minden embertársat testvérként szeretni. A zsidóság a háborúban eddig is sokat tett az emberek szenvedéseinek enyhítésére, de nem tettünk még teljesen eleget az Isten által kiadott parancsnak, mert a legnagyobb kötelességünk az, hogy a sorscsapással sújtott embertársakkal igyekezzünk elfelejtetni bánatukat. A legnagyobb szenvedések közepette sem szabad csüggedni és éppen én, aki szintén a hajlékukat vesztett magyar testvérek között vagyok, mondom azt, hogy bizzunk, mert bizhatunk a jobb reményében és tartunk ki, mert kitarásunk dus aratást fog eredményezni.

Beszédét azzal a kívánsággal fejezte be, hogy Arad és áldozatkész lakossága, amely eddig is csak szemlélője a távoli eseményeknek, ne kerüljön olyan helyzetbe, hogy az izgalmaknak közvetlen résztvevője is legyen.

A menekült főrabbi hitszónoklata mély hatást keltett és a templomban jelenlévő nők nem tudták visszatartani könnyeiket.

Halottak a menekült vonaton.

(Az oláh banditák merénylete a petrozsényi nép ellen.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Ferenczi Imre petrozsényi menekült a következő érdekes leírását adja a fontos bányaváros kiürítésének:

— Épen mozielőadáson voltunk, amikor riadót fújtak. A közönség a riadó hallatára izgatottan tódult kifelé; a katonaság rövid idő alatt készenlétbe helyezkedett és Livazény község felé indult, amely Petrozsénynyel határos. A lakosság ekkor még elég higgadtan viselkedett, azonban óráról-óra izgatottabb lett. Reggel felé már mindenki igyekezett a pályaudvar felé vinni mentenivalóját, ahol ekkor rémes zürzavar és tolongás uralkodott. Aki rendes körülmények között az első osztályt használta utazása alkalmával, boldog volt, ha marhaszállító kocsi kapaszkozhatott fel. A vasuti tisztviselők is annyira el voltak foglalva saját ingóságai megmentésével, hogy felvilágosítást nem igen tudtak adni s így mindenki oda hurcolkodott be, ahol épen helyet talált, aminek az lett az eredménye, hogy az állomás egyegy pontján leírhatatlan tolongás keletkezett. Reggel 9 óra tájban megjelent az aradi üzletvezetőség kiküldöttje, aki megérkezése percétől személyesen és gyorsan intézkedett egész az utolsó pillanatig, amíg a vonat el nem hagyta az állomást. Nem tudom az illető ur nevét, csak annyit hallottam, hogy ellenőr urnak szólították. Rendkívül erélyes ember. Ha kellett, könyörgött, ha a szükség úgy kívánta, fenyegetett, de rendet teremtett és néha-néha fegyverrel terelte a rendet a medrébe. Ugy délelőtt 11 óra körül beérkezett a lupényi első mene-

kült vonat és a mozdonyvezető azt jelentette az üzletvezetőség kiküldöttjének, hogy a vonatot a beosteleni oláh ellenség Petrozsénytól 4 kilométernyi távolságra gépfegyvertűzzel fogadta. A vonaton hatan meghaltak és 30-an megsebesültek. Ennek hallatára a petrozsényi állomáson kitért a pánik és csak a legnagyobb eréllyel lehetett a rendet fentartani. Ekkor elindították az első vonatunkat és ettől fogva ugyszólván percenkint indult egy-egy menekült vonat. Az ellenség ocsmány gondolkodásmódját bizonyítja az, hogy a gyerekekkel és asszonyokkal megtömött vonatot fegyvertűzzel fogadták a pályatest mellett levő árkokból. Fokozta a menekülők veszedelmét az, hogy sajnos, jórészt nyitott kocsiokban utaztak. Nincs az a bűnhődés, amely elég nagy lenne az ilyen alattomos nép számára.

LEGUJABB.

Éjjel 2 órakor érkezett jelentés.

Zürich: A francia lapok az északi tengeren lefolyt hatalmas tengeri csatáról hoznak jelentéseket. Ezzel szemben a Havas ügynökség jelenti, hogy egy újabb északi-tengeri csata hivatalosan nincs megerősítve.

Szofia. Varna közelében napok óta öt orosz csatahajó cirkál. A bolgár part lötvölát azonban nem merték megközelíteni.

BERLIN. A Wolff-ügynökség jelenti: Egy tengeralattjáró gránátokkal sikeresen lőtte Nargalia Fekete tengeri román város kikötő telepeit.

Bern. A Kassadi japán cirkáló viharban elsüllyedt s négyszáznegyven főnyi legénysége elpusztult.

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: A legutolsó orosz hivatalos jelentés a következő: Brzezany—Halics irányában elkezdett harcok vannak folyamatban. A Halics—sienkovec—bodniki vasutvonalat elfoglaltuk. Halicsot az ellenség makacsul védelmezi, a várost tüzsergünk felgyújtotta. A város környékén lefolyt harcokban szeptember 6-án 45 tisztet, 5600 főnyi legénységet elfogtunk. Az erdős Kárpátokban előnyomulásunk tovább tart. Balkán-front: Tulefő német és bolgár csapatoktól szorongatva a román csapatok kénytelenek voltak Tutrakánt kiüríteni.

Sarraill összevezeszt

Brianddal.

(Nem kezd még az offenzívát.)

— Távirati tudósítás. —

Berlin. A Journal de Geneve úgy értesül, hogy Sarraill visszahívása küszöbön áll. Ennek oka Briand miniszterelnök és Sarraill közötti nézeteltérés. Briand a szalonikii offenzíva azonnali megindítását követeli, míg Sarraill habozik és várni akar. A Gazette de Lauzenne azt írja, hogy Sarraill kinevezését nem hadvezéri képességeinek, hanem politikai pártatlanságának köszönheti. A jakobinusok szerették volna a balkán hadjáratot a görög király detronizálásával megkezdeni és Görögországból köztársaságot csinálni. Azonban Oroszország nem tűrhet meg a Balkánon köztársasági államformát és ezért tárgyaltak Andrács és György görög hercegekkel oly régóta Pétervárott. Ezért késett mindaddig a szalonikii offenzíva, ezért akarják most Sarraillt visszahívni és helyébe Faurot kinevezni, noha az angolok Machon kinevezését akarják.

Lugano. A Secolonak jelentik Szalonikiból: Sarraill tábornok hadserege eddig az offenzíva előkészítésével, az utak, vasutvonalak építésével, a municióellátás biztosításával volt elfoglalva. A „Secolo“ megnyugtatóan igyekszik a türelmetlenkedőket és kijelenti, hogy az offenzíva idején meg fog indulni.

Amsterdam. Sarraill parancsot kapott Görögország északi határainak megszállására, hogy a központi hatalmakat teljesen elzárja Görögországtól.

Szófia: Az entente követek együttesen követelték Zaimisznál, hogy a görög kormány jelölje meg azt a zónát, amelyen belül nem engedik meg a bolgárok előnyomulását. Ha ezt a bolgárok mégis átlépnék, úgy a görögök lépjenek akcióra. Ellenkező esetben Sarraill maga fogja megjelölni a határvonalat. Zaimisz kijelentette, hogy amíg a kormány helyén marad, szó sem lehet a görög-bolgár ellentétek kitöréséről.

Amsterdam. A Tempsnek jelentik Athénből: Az athéni és pireusi vasutasok bérmeletési követeléseiknél kimondották az általános sztrájkot.

Lugano. A Secolo szalonikii tudósítója jelenti a főhadiszállásról: A hadsereg sokat dolgozik, de természetesen nem engedi magát támadásra csábítani, ahol és amikor az ellenség provokálni igyekszik.

Békét akar a londoni Cytí.

— Távirati tudósítás. —

New-York. Az Evening Post egy előtölő londoni szerkesztőtől a következő értesítések kapta: A Cytí, London kereskedelmi világa az egész háború alatt nem volt sovány. Általános kívánságuk a háború minél előbb való befejezése, mivel még nem tudni, hogy az általános katasztrófa miként lesz elkerülhető, illetőleg jövathető. Anglia közvéleménye szerint Németország is hajlandó a békére, amélynak feltételei: Európa térképének változatlanul való megmaradása, Belgium visszaállítása és az autonóm Lengyelország felállítása lenne.

Genf: Londonban a katonai hatóságok a Zeppelinek elleni védekezésből a városnak még teljesebb elsötétítését rendelték el. Est 5 órakor Londonban a teljes sötétség uralkodik. Egyetlen utcalámpa sem ég.

HAGA. A nemzetiségi szocialista iroda, a franciák felkérésére elvállalta az entente államok szocialista kongresszusának előkészítését a béketár-

gyalások érdekében. Programponjaik a következők: **Nem engedhető meg egyes országok meghódítása és anektálása. A népjogok újból érvényre emelendők s az újabb konfliktusok elkerülése céljából lehetetlenné kellene tenni az entente-nak a békekötés utánra tervezett gazdasági háborúját.**

Zürich. A „Tagesanzeiger“ írja: A Somme fronton borzalmas harcok folynak. Az angolok és franciák hasztalan áldoztak fel annyi embert, a német front áttörésétől messzebb vannak mint valaha.

Hága: A legutóbbi angol hajóstatistika szerint Anglia a szövetségeseivel augusztus havában száztizenkilencezer tonna tartalmát veszítette el. Ennyit súlyosítottak el a központiak hajói.

Romániához címzett tröszt.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Bratianu Jonel miniszterelnök segítő társai közt, akik a háborút előkészítették, két alak emelkedik, ki az átlagból. Az egyik az öccse Vintilla, az új hadügyminiszter, a másik pedig Iliescu, a helyettes vezérkari főnök. Läderer Leó, a Berliner Tageblatt-nak Bukarestben éveken át tartózkodó tudósítója azt írja, hogy a mai Románia tulajdonképpen nem egyéb, mint a Bratianu testvérek trösztje. A liberális párt akarata nélkül engedelmessé válik neki, míg az ellenzékben, a konzervatív pártban annyi a kiváló egyéniség, hogy a párt szektákra oszlik és nem tud egységesen fellepni Bratianuék ellen.

Bratianu Vintilla — írja Läderer dr. — nagy műveltségű, széles látókörű politikus, kitűnő szervező tehetség, akinek az a célja, hogy a romániai iparból kikergesse az idegeneket. Az újságíró gyakori vendég volt az új hadügyminiszter házában és ismeri a nézeteit a világháborúról. Mindig katasztrófának tekintette a világháborút, mely tönkreteszti Európát és csak Japánnak és Amerikának használ. Az entente és a központi hatalmak katonai erejét tisztán számtani szempontból itéli meg:

1915 novemberében történt — írja Läderer dr. — hogy vendége voltam és csodálkozva kérdeztem tőle, vajjon nem változott-e meg a nézete azóta, hogy az angolokat megverték Gallipolinál, Galicia és Bukovina felszabadultak. Lengyelország, a nagy várak, az orosz vasuti hálózat a németek kezében vannak, Bulgária mellénk állt, a szerbek az albán hegyekbe menekülnek. Ez mind hidegen hagyja őtet?

Igaz, hogy Németország mesés dolgokat művel, de vajjon a kezében tartja-e már a békét. Tudja-e a békét diktálni. Az a véleményem, hogy százötven millió ember a végsőkig nem tud ellentállani ötszázmillió embernek. Ezek a rideg üzletemberek, akik az országot a maguk vállalkozásának tekintik, nem számítanak a központi hatalmak morális erejével, amely máris csalódást okozott nekik.

Iliescu tábornok a miniszterelnök másik munkatársa. Romániában tulajdonképpen nincsen vezérkari főnök, mert a haditerveket tulajdonképpen az orosz főhadiszálláson dolgozzák

ki. A tábornok igen sokat tett a román hadsereg fejlesztéséért és felhasználta a világháború tanulságait. A hadsereg szereti, az intelligens, világlátott, élni vágyó katonatisztet.

Még két héttel ezelőtt bizonyítékát adta nekem, hogy igen ravasz keleti ur. Uzsonnára voltam hozzá hivatalos, polgári ruhában fogadott s inkább szinésznek, mint katonának néztem. Nem beszéltünk politikáról, ámbar már tudtam, hogy az Oroszországgal kötött szerződés alá volt írva. Ez azonban nem akadályozta meg a tábornokot, hogy a legszívélyesebb módon meg ne hívjon egy korúra Románia érdekesebb részeibe.

— A részleteket, mondotta, a legközelebbi napokban kint a Gradina Susana kerten egy közös vacsoránál fogjuk megbeszélni.

Nem Iliescu tábornok volt az egyetlen, ki már ekkor nem hitt a közös vacsorában.

IRODALOM ES MŰVESZET.

* **Páris bünei.** (A jövő hét mozi-szenzációja az Apollóban.) Az őszi szezón egyik legnagyobb mozi-szenzációt mutatja be hétfőn az Apolló-színház. „Páris bünei“ a címe a film-szenzációnak, amelyet az amerikai filmgyár hatalmas apparátussal készített s a francia főváros degenerált népének életbűneit viszi a közönség elé. A nagystílusú film Berlin, Budapest s Bécs legelölkelőbb mozi-színházaiban hetek óta műsoron van s a közönséget valóságos lázban tartja. Előrelátható, hogy Aradon is óriási sikere lesz a képeknek.

* **Erna Moréna az Apolló vasárnapi műsorán.** A rendetlen vasutjárasok miatt „A koronagyémántok“ című Nordisk-dramát nem kaphatta meg idejekorán az Apolló, s helyette a legújabb Erna Moréna-film, „Az elveszett boldogság“ — mutatja be. A megkapóan romantikus történetben a csodaszép német diva brillírozik. „Az elvesztett boldogság“ — vasárnapi műsorán mutatja be utoljára az Apolló.

* **Szombaton és vasárnap mutatja be az Erzsébet-mozgósínház budapesti nagy sikere után a vidéken először a Mirakel című szenzációs slágert.** Hogy mennyire erős a német-magyar szövetség, azt bizonyítja a filmgyárak vezetősége is, amikor megemlítjük azt, hogy e darab főszerepeit Fedák Sári, Mária Carmi és Mátyás Ernő játsszák. Főszerepek a darabot ma-

gát külön dicséretünk, ha megemlítjük, hogy a témát dr. Carl Volmoeller, a hírneves berlini író írta, míg a rendezést a világhírű Max Reinhardt végezte. A darab főszerepe egy kolostor falai között játszódik le s csak annyit jegyzünk meg meg, hogy a filmipar soha még ily gyönyörű felvételt nem produkált. — Legközelebb két szenzációs sláger kerül bemutatásra.

* **Az aradi zenekonzervatóriumban** (Szabadság-tér 21.) a beiratások megkezdődtek. Az ének-tanszakot Eiselt Emma, a prágai zenekadémia végzett művésznője vezeti. 4397

Kórházban öngyilkossá lett ezredes.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Ivánovics Ferenc, egy katonai parancsnoksághoz beosztott szolgálaton kívüli ezredes tegnap délután a kolozsvári csapatkórház kertjében egy padon agyonlőtte magát és azonnal meghalt.

Az 59 éves katona esztendőik óta idegbeteg volt s annak idején ezért is helyezték szolgálaton kívüli állományba. A háború idején reaktíváltak és egy katonai parancsnoksághoz osztották be szolgálattételre. Szolgálatát leginkább abból állott, hogy a katonai parancsnokság hatásköre alá tartozó katonai kórházakat ellenőrizte. Ilyen minőségben több ízben megfordult Kolozsvárra is.

Tegnap délután 2 órakor a tönkrement idegzetű öreg ember elment a csapatkórházba. A kapunál szolgálatot teljesítő altisztet megszólította:

— Itt van Trattner főorvos ur?

— Nincs itt — felelte az altiszt. Éppen az előbb ment el.

— Akkor megvárom — mondta és elindult a csapatkórház kertje felé.

Délután 6 óra felé Schuller főhadnagy, a kórház egyik ápolója mankóján lement a kertbe. Az egyik padon, mélyen egy nagylombu bokor alatt, meglátta az ezredes, aki háttal a pad támlájához támaszkodva ült. Az ezredes sarkája a földön volt, fejét mélyen a mellére hajtotta s messziről úgy látszott, mintha aludnék. A főhadnagy leült egy távolabb eső padra és hosszú időn át mereven nézte az ezredes, akinek abszolút mozdulatlan sága végre is gyanusnak tetszett. A főhadnagy mankójával lassan közelebb ment az ezredeshez s csak akkor vette észre, hogy a szerencsétlen öreg embernek bal halántékától kezdve véres vonal húzódik végig az arcán. Az ezredes sarkája mellett a földön ott hevert egy Browning-pisztoly.

A beteg főhadnagy föllármázta az udvart, csakhamar eljötték a szolgálatot teljesítő orvosok, akik azonban csak a pár órája beállott halált konstatahírták. Az esetet azonnal jelentették dr. Trattner Sándor főorvosnak, aki elrendelte, hogy kutassák ki az életű ezredes zsebeit. A kutatás során egy ceruzával írt levelet találtak, amely dr. Trattner főorvosnak volt címezve. A levélben németül ez állott:

— Kedves Trattner! Ne haragudj, hogy éppen a Te kórházadban követtem el végzetes tetteimet, de ezt a helyet találtam a legalkalmasabbnak, mivel itt van mindjárt a halottasház s így nem kerül nagy utánjárásba az elhelyezésem. Minden jót kíván Ivánovics.

Egy ceruzával írott végrendeletet is hagyott hátra a levélben az életű ezredes, amit Fischer Antal ezredeshez címzett.

Székelyek és aradiak egy fronton.

(Levél az aradi közönség — szívéhez.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A háiezred egyik jól ismert hadnagya írja nekünk a következő rendkívül érdekes tábori levelet:

— A háiezred egyik menetszázada az olasz nartéren a híres székely ezredhez került beosztásra. Mi tiszték eleinte lehangoltan fogadtuk a hírt, mert féltünk az idegen arcoktól, a félelmetes frontszakaszon. Este kilenc órakor érkezünk szállásunkra. Délben bemutatkoztunk a székely ezred tisztjeinek, akik kifogástalan eleganciával öltözködtek. Csupa ismeretlen arc, a következő pillanatban boldogan dobant fel a szívem. Egy ismerős arcot láttam, fekete korszakállal. A parolija szürke volt, fekete nadrág feszült rajta és lakkcipő volt a lábán. Az arca elárulta, hogy igen sok izgalmat élt át, a szeme bágyadt és kissé beesett volt már. A bemutatkozásnál megkérdezte, nem ismerem-e? hiszen ő is háiezredbeli, a neve Scheibert Vilmos. Ahá, emlékszem már, a mozgósításkor néhány napig együtt voltunk. Akkor még rózsás arcú, kis fekete bajszú, életvidor fiatalember volt és ma komor tekintetű, meglett férfi. Elmondja, hogy az olasz háború kezdete óta a Doberdón van és még nem sebesült meg egyetlen egyszer sem. Az ő századában nyertem beosztást és itt merismerkédtem a székelyek hős apjával Solnay Dénes hadnaggyal, aki a legsnajdigabul, verekszik a tiszték között. A székely baka így beszél róla: *Mig hős apánkat látjuk, addig nincs baj.* Este 9 órakor kezdődik az abmarsch. És valamennyien átöltözködünk. Csodálkozva látom, hogy minden tiszt bedug a esizmaszárába valamit. Kérdésekre nevetve mondják: *tör.* A káplárom, aki itt már sok-sok vihart élt át, jóakarattal hív félre:

— Bizony, a tiszt urak már egy párszor benyomták a tört az olasz nyakába, mikor betolakodtak az állásunkba. Nagyon sokat megértem egy ilyen bicska. — Nekem is kínált egyet, mert hiszen neki kettő is van, az egyiket egy halottól vette el. Elteszem a nekem nyújtott tört és az első pillanatban azt hiszem, hogy talán nem is tudnám használni. Hálából odaadom neki utolsó cigarettáimat és reménykedve nézek nyolc lövetű revolveremre. Az élesszemű káplár észreveszi ezt és mosolyogva szól: *Ezt a rebulbert tessék csak hazaküldeni, ezer olyan puskáért sem adnék egy ilyen jó nagy bicskát.*

— Századunk készen van és indulás előtt a századparancsnok ezt mondja a tájékozatlan új jövevények kedvéért:

— Aztán ha sötét lesz, ne pipáljanak, hanem fogják meg egymás kezét és úgy menjünk vigyázva.

— Nyugodtan haladtunk egy órán át, amikor rettenetes eső zúdult a nyakunk közé. Irgalmatlan égiháború kezdődött, mennydörgéssel, villámlással, amely élesen világította meg a hosszú libasort. Mikor 2 órán át marsoltunk és éreztem, hogy minden porcikám vizes, habár jó esőköpeny is volt rajtam. Most bekerültünk az ágyuk tűzkörletébe és megkezdődött az igazi doberdói éjszaka. Világító rakéták, fényszórók működnek és szakadatlanul dörög az ágyu. Keresnek bennünket a kutyák és ugylátszik jó helyen kutatnak, mert egy-egy gránát 40—50 lépésnyire ekszplodál tőlünk... A libasor megszakad egy-egy percre, néhány jajszó hallatszik és minden megy tovább. Valami zümmögni kezd a fejünk felett, muzsikálnak a puskagolyók szárai. Ezután harsónussal jutunk el a rajvonalba. Halottunk

még nincs, de sebesültünk van. Az elődünk átadja az állást és sárosan, piszkosan hátraesuszik. Az olaszok 80—100 lépésnyire hasálnak előttünk. Egész éjjel a lörés mögött állunk és figyelünk. Nappal felrálva alszunk.

— A székelyek hősök, akik végigküzdöttek a magyar—orosz offenzívát, azt mondják, hogy az nem is volt háború ehhez képest. Itt egy zászlóaljunkra 1000 gránátot is pazarol a talján. *Az akna, a fegyvergránát csak olyan mint a makaróni: ráadás.* Nagyszerű katonák, ezek a székelyfiúk. Az egyik például egész nyugodtan feláll az állásban és nézi, hogy mit csinál a digó, amit különben a lörésen is kényelmesen láthatna. Rászólok, hogy ne bolondozzék, amire ő hetykén felel:

— Nem talál el engem az a bűdös digó, a multkor is csak a sapkám lötte keresztül.

Amikor nagy ágyutüzelés kezdődik, oda szól az öreg székely háiezredünk egyik utoncához, aki nem a legnyugodtabban érzi magát: *Ócsém, szeretnél-e katona lenni?*

Vagy pedig, amikor a pergőtűz kezdődik, ezt mondja az egyik:

— Ugylátszik háború lesz.

Ha az ágyuink az olasz állásokat csapkodják, a székelyek összenéznek és az egyik megszólal: *gyerünk vadászni* — és odaállnak a löréshez s amikor egy telitalálat kizavarja a szomszéd állásból az olaszt, a székely gyerekek leadnak egy-egy sortűzet.

Amikor tíz napi harc után leváltanak bennünket és kitérnek az ágyuk tűzkörletéből, Scheibert hadnagy odaszól a székelyeknek:

— Danolni fiúk! És a székelyek kedvesen, életvidáman, mintha aratásról jönnének telitüdővel fujják az erdélyi nótákat.

Ezek a fiúk mindig vidámak, csak akkor komorul el az arcuk, amikor a cigarettáról beszélnek. Kevésnek tartják a napi 10 cigarettát. Az aradi közönség igazán végtelen kedves áldozatot hozna, ha megajándékozna ezeket a derék csapatokat cigarettá adományával, amelyeket a szerkesztőség által őrzött címre kell küldeni.

VAROS ÉS MEGYE.

Folytatólagos sorrendje az Arad sz. kir. város törvényhatósági bizottsága által 1916. évi szeptember hó 13-én d. u. 4 órakor tartandó rendes, havi közgyűlésben tárgyalás alá kerülő ügydaraboknak. Polgármester előterjesztése az október havi rendes közgyűlés határnapjának elhalasztása iránt. Polgármester előterjesztése az üresedésben levő fogalmazói állásnak választás utján való betöltése iránt. Polgármester előterjesztése orvos szakértő bizottság kiküldésére Virág István vágóhídi gépész munka képességének megállapítása végett. Záray Ödön és társai kérvénye a városi nyugdíjas tanítók és tanítónők részére hadi segély utalványozása iránt.

A közvilágítás redukálása. A város tanácsa ma Varjassy Lajos polgármester elnöklésével ülést tartott, melyen foglalkozott Green Nándor rendőrfőkapitánynak a város közvilágításának redukálására vonatkozó előterjesztésével. A tanács az előterjesztést kiadta a mérnöki hivatalnak, hogy a főkapitányi hivattal együttesen tegyen konkrét előterjesztést, hogy a város megvilágításának redukálását miképpen lehetséges keresztül vinni.

Rettegés Bukarestben Tutrakan eleste miatt.

— Összehívják a parlamentet. —

— Tavirati tudósítás. —

Hága. A Manchester Guardian Tutrakan elestét a balkáni hadjárat leg-szerencsétlenebb bevezetésének mondja. A német és bolgár haderők megfogják kísérelni, hogy Bukarest fenyegetésével megzavarják az entente terveit. Az entente szalonikii offenzíváját Tutrakan eleste késlelteti. A legrosszabb következménye Tutrakan elestének az, hogy sem a görög királyt, sem a görög katonai pártokat nem lehetett ezek után gyors döntésre kényszeríteni.

Stockholm. A svéd sajtó a következőket írja a tutrakani győzelemről: A *Dagens Nyheter* azt mondja, hogy a vár elestére el voltak készülve, de hogy egy ilyen nagy arányú esemény legyen, azt senki sem sejtette. Ha az egyesült német-bolgár haderők ilyen jelentős sikert tudtak elérni, akkor ez azt jelenti, hogy Románia beavatkozását a háborúba hamarabb csikarták ki, mielőtt még befejezhette volna előkészületeit, vagy pedig, hogy lebecsülte ellenségeinek offenzív erejét. Az esemény jelentőségére teljesen közömbös, hogy a két feltéves közül melyik az igazi.

A *Dagblad* írja: A román hadsereget súlyos csapás érte, amely abban leli magyarázatát, hogy Tutrakan közel van a román fővároshoz és lesújtó hatással lehet a lakosságra, amely most ráeszmél majd arra, hogy ez a mostani háború egész valami más, mint az 1913-as katonai séta.

Genf. A *Figaro* és az *Echo de Paris* Pétervárról arról értesülnek, hogy a németek és bolgárok dobudzsai előnyomulása következtében az entente-hadvezetésének gyorsan kell döntenie. Figyelembe veendő Bukarest hangulata is, ahol az ellenzék kívánságára, vagy követelésére a parlamentet a jövő hetre rendkívül filésre hívták össze.

Stockholm. A *Dagblad* írja: A románok kedden azt jelentették, hogy a Tutrakánt ostromló német és bolgár haderők kifáradtak. Tutrakan eleste meglepetés volt és nagyon feltűnő a foglyok száma. Tutrakan közelsége Bukaresthez növeli elestének fontosságát. A román hadjárat forduló-pontja nem a Vaskapunál van. Az ellenség erőteljes fellépése Dobrudzsában kétségessé teszi a románok erdélyi sikereit, ahol foglyokat alig ejtenek, zsákmányuk pedig elenyészően csekély.

Genf. Hervé a *Victoirban* kifejti, hogy a román sikság és Oroszország télyugati része a bolgár-német offenzíva által veszélyeztetve van. Sokkal kívánatosabb lett volna, hogy ha a románok Erdély helyett Bulgáriát támadják meg. Még nem késő, még vissza lehet vonni Egyiptomból a csapatokat és a balkán hadszíntéren vetni őket.

Hága. A *Times* Bukarestből arról értesül, hogy a romániai orosz csapatok főparancsnoka napiparancsnokba lekesíti katonáit, különösen a szerbeket, akiknek szerencsét kíván, hogy hazájukat mielőbb felszabadítsák a monarchia igája alól.

Genf. A *Matinnak* jelentik Bukarestből: Az orosz csapatok főparancsnoka az orosz határ átlépésekor proklamációban kijelentette, hogy az orosz csapatok ezentúl a román hadsereg alkatrészét képezik.

Angliában internált

aradi tengerésztiszt.

(Hazatérés két világrészen át. — Magyar szeretett. — Kairótól Aradig.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Angliából a háboru kitörése óta még nem jött haza internált Magyarországra. Az Aradi Közlöny ma abba a helyzetbe jutott, hogy előkelő aradi családnak Egyiptomban angol fennhatóság alatt internálva volt, Aradra érkezett tagjával beszélhetett és írhat tőle megtudott rendkívül érdekes eseményekről. A háboru harmadik esztendeje alatt talán az első magyar riport, amely egy angol koncentrációs tábor belső életéről szólhat:

Fischer Andor, az osztrák-magyar kereskedelmi flotta volt tengerésztisztje, Földes Somának, az Arad-csanádi takarékpénztár cégvezető titkáruának sógora, ma érkezett haza Egyiptomból, ahol több mint egy évig az angolok koncentrációs táborában élt internáltan. Utazásának számos érdekes epizódját beszélte el munkatársunknak.

Audienolán Írország hóhérjának)

Fischer 1913-ban ment Egyiptomba, Kairóba, nem is gondolva arra a fenyegető viharra, amely kitörőben volt. Itt csakhamar a Ganz-féle villanyos telepnél talált alkalmazást. E hazai cégnél működött 1914. augusztus 14-ig. Ezen a napon, amelyen Anglia hadat üzent Németországnak, lépett be egy angol céghez, a *Russel Harry & Comp.* céghez, amelynek 1915. augusztus 7-ig volt a kötelékében.

Ennek az esztendőnek magyarázata a következő: A háboru kitörése alkalmával ő is menekülni akart, de csak Portsaidig tudott eljutni. Ott elfogták s csupán főnökének Russelnek a közbenjárására bocsátották szabadon. Ekkor lépett életbe az internálási rendelet, amelyet Maxwell angol tábornok, jelenleg írországi kormányzó adott ki, aki ebben az időben az egyiptomi csapatok vezérő parancsnoka volt. Maxwell rendelete szerint minden német, osztrák és magyar alattvaló Maltába internálandó. Főnöke azonban, ki ugylátszik nagy befolyásnak örvend az egyiptomi angol kolónián, személyesen közbenjárt a tábornoknál, sőt az audienciára Fischert is magával vitte. Végre a tábornok beleegyezett, hogy a cég jótállása mellett egy bizonyos ideig továbbra is szabadon alkalmazásában maradhat. Ezt a szabadságot úgy kell értelmezni, hogy folytonos felügyelet és ellenőrzés alatt volt s a hét bizonyos napján a rendőrségen kellett jelentkeznie.

(Koncentrációs „Camp.”)

Egy év múlva azonban 1915. augusztus 7-én *Ras-El-Tin*-be az Alexandria mellett levő koncentrációs Campba internálták. Itt kevés magyart talált. Az internáltak nagyobb része osztrák volt, a magyarok ekkor már Maltában pihentek. A Campban körülbelül százan voltak; sátrak alatt helyezték el őket, hármat-négyet egy sátorban. Mindössze néhány szoba volt a telepen s neki az a különös szerencséje akadt, hogy három társával együtt egy ilyen szobát nyert lakóhelyül. Egyik szobatársa az Imperiál Ottomán Bank főkönyvelője volt.

Internálása olasz befolyásra vezethető vissza. Az olasz hadüzenet megtörténte után ugyanis az olaszok mindent elkövettek, hogy az angol területeken élő osztrák-magyar állampolgárokat veszélytelenné tegyék. Az angol kormány végre is engedett az olasz sürgetéseknek s fejszólitotta az Egyiptomban élő osztrák-magyar alattvalókat, hogy fejezzék ki

szimpátiájukat az olasz, francia és orosz nemzetek iránt. Ez tulajdonképpen azzal járt, hogy amint ott mondják „nemzetiséget változtassanak.” Fischer és több társa kijelentették, hogy az angolok ellen ugyan semmi kifogásuk nincs, de sokkal jobban szeretik hazájukat, semhogy nemzetiségüket megváltoztatnák.

A Camp élete kissé monoton volt ugyan, de elviselhető. Reggel 6 órakor kellett felkelniük, mosakodás és cellájuknak rendbehozása után fél 8 órakor reggelit kaptak. A reggeli: teából vagy tejből és kenyérből állott. Délig olvashattak, pont 12 órakor azonban vizitre kellett menniük, amely alatt összeszámlálták őket. Hála egy milliomos német internált bőkezűségének a Camp minden higiénikus követelményekkel fel volt szerelve: fürdőszobával, mosdóedényekkel, stb. stb. Az ebéd, amelyet 1 órakor költöztek el, leves, hus és főzelékből állott. Délután sportokkal foglalkoztak: e nélkül angol társaság elképzelhetetlen: tennisz és golfpálya állott rendelkezésükre. Fél hét órakor vacsoráztak, a vacsora vaj-, dzsem- vagy szalámiból állott.

Két hónapi itt tartózkodás után át kellett szállítani Fischert a kairói német kórházba, mert betegsége súlyosabbá vált. Érdekes, hogy az ugynevezett német kórházba szállították, amely német orvosok és német schvesterek vezetése alatt áll ma is, míg a Kairóban levő osztrák-magyar kórházat az angol kormány katonai célokra lefoglaltatta. E kórházban fekvő 1916. augusztus 7-ig. A bánásmód kitűnő volt, noha fogolyként bántak vele, de ez csak a szárazos ór állandó jelentkezésében nyilvánult meg. Öt hónap múlva egy otlevő angol tábori papnak a közbenjárására megengedték neki, hogy a kórházból felügyelet nélkül kimehessen és pedig délelőtt 2 órára és délután 2 órára. Ez idő alatt sétálhatott, de nyilvános helyiségekbe, éttermekbe nem mehetett el s látogatást is csak az entente nemzetiségű családoknál tehetett. A háboru borzalmairól is csak Kairóban értesült, itt látta ugyanis az elfogott török csapatok keresztülvonulását és a gallipoli harcok ide szállított rengeteg sebesültjét.

(Kiszabadulásának története)

is rendkívül érdekes. Egy fogoly transporttal az angol kormány megengedte a stuttgarti illetőségű Lockeman nevű internált ur feleségének, hogy hazájába visszatérhessen. Ez a német nő hazaérkezése után azonnal írt Fischer Andor Aradon lakó nővérének, Földes Sománának, hogy fivére a kairói kórházban elpusztul, ha érdekében közbe nem lépnek, mert nehéz és megleghajlatot szervezete nem bírja. Földes Sománé azonnal érintkezésbe lépett a genfi vöröskereszt-irodával. S két hét múlva választ is kapott az irodától, amelyben tudósítják, hogy testvére érdekében mindent el fognak követni. E közben Fischer maga is folyamodott a londoni kormányhoz szabadon bocsátása érdekében. Bizonyítványokat mutatott fel, hogy őt az osztrák-magyar hadvezetőség véglegesen felmentette a katonai szolgálattól s mint rokkant állománybelit elbocsátotta a hadsereg kötelékéből. A kétfős kérelemnek meg is volt az eredménye. Egy orvosi komisszió megvizsgálta és igaznak találta a kérvényező állításait.

E vizsgálat után nemsokára 1916 július végén azt az értesítést kapta, hogy Egyiptomot

elhagyhatja. Az értesítés vétele után azonnal az amerikai konzulátushoz sietett, amely számára ki is állította az utlevelet. Ezt azonban az ottani olasz konzulátusnak is láttamoznia kellett. A vasuti jegyet és a hajójáratért fizetendő költséget az angol hatóságok előlegezték.

(Ágyuk a kereskedelmi hajón.)

Az angol hatóság ezután augusztus 7-én formálisan átadta Fischer Andort az amerikai konzulátusnak, amely augusztus 10-én Alexandriában felültette az olasz „Torinó” nevű hajóra. A hajón 25 internált osztrák nő társaságában utazott, akikkel azonban egy szót sem válthatott különösebb engedelem nélkül. Amint Fischer megjegyzi, az egész utat augusztus 19-ig szóltalanul tette meg. Az ut Rodus szigetén át Messina és Nápoly érintésével Genuában végződött. Utközben egy osztrák-magyar tengeralattjáró kergette meg hajójukat, amely elől csak a legnagyobb sebesség kifejtésével és irányváltoztatással tudtak menekülni. Meg kell jegyezni, hogy a kereskedelmi hajón két nagy ágyu s 16 válogatott tengerésztiszt volt.

Genuától kezdődött a szárazföldi út, mely tele volt zaklatással s átköcs vándorvizsgálatokkal. A hajóról még rendőri felügyelet alatt kísérték el az olasz vámhivatalba, ahol amerikai utlevele ellenére is, nagyon bizalmatlanul fogadták, keresztkérdéseket tettek fel s mindenképpen kémet akartak benne fogni. Midőn látták, hogy bizalmatlanságuk alaptalan, szemrehányásokat tettek neki Magyarország ausztrófil érzelmeiért. S miután a Battisti affér épen akkor vert az olasz közvéleményben nagyobb hullámokat, haragjukat meglehetősen éreztették vele. Genuából Milanóba keresztül egész Comóig, a határállomásig, rendőri felügyelet alatt utazott. Az ablakon kitekintenie nem volt szabad, beszédbe ereszkednie nem lehetett, mindazonáltal megfigyelte, hogy az olasz hadseregben a fegyelem nem valami elsőrendű s hogy hirtelen lelkesedésük ma már alaposan megcsöndesedett. Comóban ismét alapos vizsgálatnak vetették alá. Felfejtették ruhája bélést, szétvagdalták cipője talpát s csak a hosszas és eredménytelen kutatás után bocsátották át Svájcba, a szabad emberek földjére. A rendőr elmaradt mellőle s innen már Zürichig magánosan utazhatott. Nem érdektelen, hogy a háboru okozta rettenetes drágaságot itt érezte meg először. Zürichből Feldkirchen, Innsbruckon és Bécsen keresztül érkezett Budapestre. Feldkirchnél minden podgyászát, iratait, könyveit elvették cenzurázás végett s azt csak néhány napi otttartás után küldték el Aradra. Mielőtt azonban ő maga is hazajöhetett volna, Budapestre, mint volt tengerésztisztet leküldték Pólába, ahonnan újabb vizsgálat megejtése után érkezhetett haza Aradra.

Munkatársunknak arra a kérdésére, hogy hogyan éreznék az angol kolóniákon a magyarok iránt, Fischer a következő érdekes választ adta:

— Arról nem beszélek, hogy milyen hihetetlen módon gyűlölik a németet, eltorzul az aruk a legintelligensebb embereknek is, ha a németekről beszélnek, efferben esztendő, hogy — minden ellenségeskedés ellenére is — milyen megkülönböztetett becsüléssel, mondhatnám szeretettel beszélnek mindenütt a magyarokról. És ez nem frázis, ime olvassa el ezeket a lapszemelvényeket, amelyeket sikerült hazacsempésznem.

S ezzel elővett egy a „Times”-ből kivágott papirlapot, amelyen a következő cím alá foglalt kis megjegyzés állott:

Budapesti angol internáltakról és a kellemetlen neutralistákról.

„Hogy az angol alattvalókat Budapesten internálták, természetesnek tartjuk. Meg vagyunk győződve arról, mert tudjuk, hogy a magyarok, akikkel egy fogalom az udvariaság, a mieinkkel teljesen a mód szerint bántanak. S nem értjük, minek zavarják ezeket az internáltakat kellemetlen és kivágsi semleges állambeliek?”

Egy másik kivágsott újságlapon a „Globe” egyik cikkét hozta haza. Ez a következőket tartalmazza: *Az angol hadifoglyoknak Magyarországon mondhatnak privilegiumaik vannak a többi állam hadifoglyai fölött. Az angolok összes ellenségeik között a magyarokat szeretik a legjobban velük született*

„Hadseregszállítók pártja.”

(Carp Péter súlyos vádja a koronatanácsban.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Csak most tudódnak ki a szenzációs részletei annak a történelmi nevezetességű koronatanácsnak, amelyet az árnyék király, Ferdinánd román király elnöklésével tartottak meg 1916 augusztus 27 Cotroceniében. Annyi már ismeretes volt, hogy a nyolcvanöt esztendőes Carp Péter, a központi hatalmak őszinte barátja, teljesen egyedül maradt azzal az álhatalmasan vallott és hazája érdekeit őszintén szolgáló meggyőződésével, hogy Romániának a központi hatalmak mellé kell állnia. Mikor Carp távozott a királyi palotából, egyik fia várta őt az utcán.

— Száműzetésbe megyek — mondotta könyves szemekkel fiának — és többé sohasem teszem lábamat Bukarest földjére. Felült autójára és Tibanestibe utazott, ahol nagy birtoka van.

Románia volt miniszterelnöke és legnagyobb államférfia, akinek önzetlenségében soha senki sem mert még csak kételkedni sem és akinek kezéi annyira tiszták voltak, hogy az olyan politikusokat, mint Take Joneszku, aki a népszerűségének a zenithjén állt, egy láb rugásával el tudott intézni,

a koronatanácsban, mint most kiderül, egész nyíltan azt hangoztatta, hogy Bratianuék hazafisága nem egészen tiszta és elhatározásainak rugói nem mentesek öns és önző érdekektől.

A jelen volt román államférfiak hangos lármával tiltakoztak a patriarcha koru nagy ember eme kijelentése ellen, de tudták, hogy Carp gondolkodásának tisztasága, amely minden rágalom és gyanú felül áll épp annyira, mint egész életmódja, olyan falat alkot körülötte, a melyhez az ország sorsáról döntésre meghívott férfiak meg sem mernek közelíteni.

Carp a koronatanácsban Bratianunak nyíltan a szemébe mondta, hogy legelső teendője az lesz a miniszterelnököknek, hogy öcsését Bratianu Vintillát bevegye a kormányba. Az események csakhamar igazolták ezt. Rámutatott Carp arra is, hogy a szenátusnak 1915. május 6-án tartott ülésében emelt súlyos vádjai alól Bratianu és fivére még most sem tisztázták magukat és amíg ez meg nem történik, addig fentartja azt a véleményét, hogy

a bukaresti háborús párt tisztán hadseregszállítókból és az ország katasztrófáján meggazdagodni akaró emberekből áll.

A szenátus említett ülésén Carp azt vágta a Bratianu szemébe, hogy a cernovodai dunai hid építésénél annak idején mint államtitkár visszaélt a hatalmával a maga, illetve öcséé javára. A hidat a Five Lille angol cég épí-

lovagiasságukért. A Magyarországon maradt közel 600 angol alattvaló közül mindössze csak 26-ot internáltak s ezeket is csak azért, mert nem volt miből megélniök s az internálást maguk kívánták. Egyébként teljes szabadságuk van és korlátozás nélkül folytathatják foglalkozásukat.

— És most mihez fog kezdeni, kérdezte munkatársunk?

— Három és fél évi külföldi tartózkodásom után, most nővérem házában, vihenni akarok, de Angliában elsajátított kereskedelmi ismeretemet, mihelyt lehet, itthon akarom értékesíteni.

tette és Bratianu volt a minisztertanácsban az ügy referense. A vállalkozók *„romániai vállalatunk főmérnöke”* címmel egy dusan fizetett állást szerveztek. Az angolok Bratianut, ezt a kiváló és valóban szeniális jogászt szerették volna ebben az állásban látni. Azonban Bratianu, aki már ekkor Majorescu miniszterelnök utódjának volt kiszemelve, nem fogadhatta el ezt az állást, azonban tudomására adta a cégnek, hogy van neki egy öccse, aki Párisban végezte az *Écol-Politechnikot* és most a *Nemzeti Bank igazgatója*, az talán elfogadhatná. *Ugy is történt: Bratianu Vintilla lett „Románia főmérnöke.”*

A miniszterelnök ezekre a vádakra nem válaszolt, de nem is merték a lapjai sem támadni Carpot, akiről tudták, hogy közéleti tevékenysége tiszta és legmagasabb állami méltóságát még arra sem használta fel, hogy két fiának egzisztenciáját, vagy emelkedését segítette volna elő. Romániában ma is példa nélküli eset, hogy egy volt miniszterelnöknek a fiai olyan kis állásokban dolgozzanak, mint a Carp fiúk. Az egyik attasé volt a bécsi román követségnél, a másik pedig egy vidéki kis városban másodosztályú *Adminisztrator de plasa*, ami körülbelül szolgabírói állásnak felel meg.

A koronatanácsban lejátszódott eme jelenet világított rá a dolgok lényegére és a puritán aggastyán részére nem is maradt más választás, minthogy önkéntes száműzetésbe menjen.

Közös minisztertanács.

(A képviselőház munkarendje.)

— Távirati tudósítás. —

Bécs. Tisza István gróf miniszterelnök ma reggel ideérkezett. Előbb Rosner Ervin báróval, mint a király személye körüli miniszterrel, majd Burián István báró külügyminiszterrel tanácskozott. A király délelőtt fél 11 órakor hosszú ideig tartó kihallgatáson fogadta a miniszterelnököt.

Bécs. A külügyminiszteriumban ma Burián István báró külügyminiszter elnöklelte alatt minisztertanács volt.

Budapestről táviratozza tudósítónk: Az osztálysorsjátékról szóló törvényjavaslatot nem tűnik ki a képviselőház napirendjére. Ugy hírlik, hogy Andrássy Gyula gróf és Apponyi Albert gróf napirendre tűzött javaslatának letárgyalása után a kivételes hatalom igénybevételeiről szóló miniszterelnöki jelentést tárgyalja a Ház. Az ellenzék nagy akcióra készül, mert az összes belügyi kérdésekkel, különösen a közélettel szemben akar a legnagyobb részletességgel foglalkozni.

Kétszázötven embert élelmez az üdítő állomás.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Lassan elmaradnak a menekült vonatok s az aradi pályaudvar kezdi vissza nyerni régi képét. Csak az üdítő állomás folytatja tovább munkáját. csendben, feltűnés nélkül. A városban elhelyezett, menekültek közül naponta még 250-et lát el ebéddel és vacsorával, akik kijárnak ezért a pályaudvarra. A Vörös Kereszt raktára lehetőleg ruhákat is ad azoknak, akiknek a podgyászuk valahol elmaradt és rá vannak szorulva. A közönség részéről való adakozások is folynak tovább. Péntek délután meglátogatta az üdítő állomást gróf Zelenski Róbertné és hosszabb ideig tartózkodott ott. Távozása előtt 200 koronát adott át Vászárhegyi Janka elnöknek, hogy azt továbbítsa a menekültek segélyezésére. Erdőesnek találjuk megemlíteni, hogy számosan a menekültek közül — akik Aradon utaztak keresztül és itt kaptak először meleg táplálékot — köszönő leveleket írnak az üdítő állomásnak. Sőt olyan is akadt, akinek időközben megváltozott a helyzete és pénzt küldött a további menekültek segélyezésére.

Az erdélyi menekültek segélyezésére Arad város főispáni hivatalába a következő adományok folytak be: A Vörös Kereszt útján befolyt 2691 korona 88 fillér. Adakoztak a következők: Cukor Albertné 5, Werner Miksa dr. 50, Ehrenfeld Soma 20, Várady Kálmán 20, Vass Sándor dr. 10, Csapó Lorántné 20, öz. Hász Sándorné 50, Jakabffy Zoltánné 20, Kell Lipót dr. 100, Fischer Mór 20, öz. dr. Alekszy Sándorné 20, A cs. és kir. tanítóképződei tartalmak kórház sebesült tisztjei: Kolliner hadnagy 20, báró Szentkereszty hadnagy 20, Krammer hadnagy 10, Balcsó Antal 10, Kahlesz tábori lelkész 10, Münnich hadnagy 10, Maresch zászlós 10, Kampján hadnagy 10, Szentleányfalva község 70, Szenes Sománé 50, Bittó Józsefné 10, dr. Borsos Béláné 20, N. N. 6, Mülek Lajos dr. 20, Babó István 30, Gyulányi Rezső és neje 50, gróf Zelenski Róbert 2000, Brasch Elemér Glück Andor halálának évfordulójára 20, öz. Jasovits Antalné 20, Stritt Ferenc Ujarad 50, Weisz Mór Székudvar 20, Körösvos 10, Unger Mór 20, L. A. gyűjtőse 6, Nikolits Döme 20, Schütz Henriette 10, Első aradi nyugdíjas asztaltársaság 30, Lukács János Tornya 30, Szalay Antalné 100, Jakabffy István 20, Aradi 2. számú pályaudvari posta és távirata hivatal személyzete és a csász. és kir. levélszennya bizottsága 100, Aradi Torna Egylet 50, Zoltán Emil Pankota 20, Szeredy Kálmán 2, Lányi Marcell 20, öz. dr. Singer Jánosné 10, Balázs Gizella Tornova 10 korona. Hirsch József fa- és fémipariskolai művezető Szekeres utca 4. szám egy Szébenből menekült kir. járásbírói tisztviselő nejeinek itt léte alatt ingyen lakást és ellátást ajánlott fel, mely példa önmagát dicseri.

Kérem a közönséghez! Az „Aradi Nővédelmi Hivatal” vezetősége eddig összegyűjtött ruhákat kiosztotta, de sajnos ez mind kevés. Arra kérjük tehát azokat a jószívű embertársakat, kik megtudják érteni mi az otthagyni az otthonot, — ha van felesleges ruhaneműjük, de különösen fehérnemű, juttassák el a „Nővédelmi hivatalba” József főherceg-ut (Maresch mellett) d. e. 9—12 és d. u. 4—7 óra között, hogy a szegény menekültek között kioszthassák. Ujabbban a következő adományok érkeztek be: Gél Károlyné 10, öz. Nauner Mihályné 10, N. N. 5, Neumann Jolán 10, Dezső Katalin 20 korona. Természetbeni adományt küldtek: N. N., Zeiner Ignácné, Dezső Katalin, Solymosy Iris báró, Világ Jánosné ruhaneműket, melyekért hálas köszönetet mond a menekültek nevében a hivatal vezetősége.

A belügyminiszter Varjassy Lajos polgármesterhez huszezer koronát küldött az Est című lap gyűjtéséből a segélyezésére szoruló Aradon elhelyezett erdélyi menekültek között leendő kiosztás céljából. Dálnoki Nagy Lajos, a vármegye alispánja szintén kapott huszezer koronát erre a célra az említett lap gyűjtéséből.

Az erdélyi menekültek Aradra hajtott állatállományának megvásárlásával a mai tanácsülés foglalkozott. A tanács 56600 koronát utalt ki az eddig Aradra érkezett állatállomány megvásárlására. Ezenkívül elhatározta a tanács, hogy Goldman Henrik és társa petrozsenyi cég huszonöt darab lovát gondozás céljából átveszi és azokat a városi munkákra használja fel.

Görögország intervenciója

valószínűtlen.

(Rosszul áll az entente játszmája.)

— Távirati tudósítás. —

Amsterdam. A Daily Telegraph cenzurázott és megkurtított athéni jelentéseiben sejteti, hogy Görögország intervenciója most még kevésbé valószínű, mint eddig.

Luganó. A Secolo jelenti: Az entente hatalmak között Görögországot illetőleg bizonyos egyenetlenségek vannak. Egyes hatalmak, s közöttük Itália, azt vélik, hogy Görögország beavatkozása jelenleg céltalan és értéktelen lenne, ezért Görögországnak most csak minimális igényekkel szabad fellépnie. Görögország beavatkozásának egyetlen előnye az lenne, hogy Sarrail hadserege az eddig bizonytalan, veszélyes terület helyett, biztosabb talajon küzdhetne és nem lenne háta megett a fenyegető veszedelem. Azok a hírek, melyek szerint a görög király az entente pártjára állott, ép oly óvatossággal veendő, mint azok a híresztelések, hogy Venizelossal kibékült.

Genf. A párisi sajtót valósággal elárasztják a legkülönbözőbb és egymásnak teljesen ellentmondó híresztelésekkel. Az összes tudósítók legújabb táviratai azt mutatják, hogy Görögországban általános fejtelenség uralkodik. Senki sem tudja, hogy mi fog bekövetkezni.

Venizelos ellenfelei ismét megkezdték akciójukat. Különösen a Szalonikiból visszatért királyhü tisztek agítálnak a hadseregben Venizelos ellen.

Luganó. A Secolonak jelentik Athénből: A tartalékosok királyhü ligája közre működik a rend fentartásában. Számos venizelista lakására benyomultak és elkobozták fegyverüket.

Hága. A Daily News jelenti Athénből: Görögország döntése késlekedik. Néhány nappal ezelőtt egyik entente állam siettetni akarta Görögország döntését, a másik két entente hatalom azonban kijelentette, hogy Görögország döntson önmaga és ne befolyásolják rábeszélésekkel elhatározását.

Hága. Az entente bekátja, hogy Venizelos lehetetlenség a kormányra juttatni. A Times athéni jelentése szerint, a király hajlandó lenne az entente pártjára állani, azonban még ekkor is Zaimis maradna a kormány élén. A király Venizelosnak sohasem bocsáthat meg.

Rotterdam: Londonból jelentik: Grey külügyminiszter hosszabb kihallgatáson fogadta a görög követet.

Páris: A Temps-nek jelentik Athénből: A kiutasított német, osztrák és magyar alattvalók ma este elutaztak Athénből.

HIREK

LEGÚJABB.

Reggel 4 órakor érkezett jelentés.

Románok teljes veresége Dobricsnál.

Szofia. Bolgár hivatalos jelentés. Román front? Vidinnél a románok shrapnellei átlövöldöztek a Dunán. Tutrakán kapitulációja után a románok a Duna balpartjáról költék a várost. Viszonzásul tűzországunk Otenizát lőtte. Dobrudzsában előnyomulásunk tovább tart, az ellenség mindenütt megveretve visszavonul. Szeptember 6-án a szilisztriai védőseregéből egy divízió megkísérelte a tutrakáni seregeknek segítségére jönni. Sarfalamánál, Tutrakántól husz kilométernyire délnyugatra, visszavonulásra kényszerítettük, 3 tisztet és 130 közembert elfogtunk és három gyorstüzélt zsákmányoltunk. Dobrics környékén szeptember 5-én 6-án és 7-én elkeseredett küzdelmek fejlődtek ki, melyek 7-én éjjel az ellenség teljes vereségével végződtek. A menekülő román, orosz és szerb divíziókat csapataink erélyesen üldözik. A tengerparton nyugalom. Szeptember 7-én egy torpedóromboló lőtte Kavarnát és Balcsikot, minden jelentős kár nélkül. Német hidroplánok elűzték a torpedót. Német hidroplánok Konstanza kikötőjében eredményesen bombáztak orosz flotta egységeket, táborokat, kaszárnyákat és raktárakat. A kikötőre összesen kétszáz bombát dobtak. Eredményesen bombázták a Mangalia kaszárnyát is.

Berlin. A Wolff ügynökség jelenti: Ferdinánd bolgár király Boris trónörökös kíséretében a keleti nagyhíradiszállásra érkezett, hogy Vilmos császárral tanácskozzék. Kíséretében Dobrovics a kabinet iroda főnöke, Sztojanov ezredes és Boljov őrnagy szárnysegédek vannak.

Bern. A berni Bund munkatársának a bolgár követ a következőket mondotta: Románia beavatkozásával, az entente külön békére akarja kényszeríteni Bulgáriát. Felajánlották az Enos, Midia, Kavalla határvonalat, görög-szerb Macedoniát és a románok által 1913-ban elrabolt Dobrudzsát. Bulgária azonban elutasította ezeket az ajánlatokat, mivel sorsa erősen össze van kötve a központi hatalmakkal. A bolgár diplomaták csupán azért hallgatták meg az entente ajánlatát, hogy katonai előkészületekre időt nyerjenek.

Amsterdam. A londoni lapok kijelentik, mivel az entente Románia csatlakozásával megerősödött, az angol kormánynak kötelessége volna a békefeltételeket előterjeszteni.

Luganó. A milánói lapoknak a cenzura napok óta visszatartja sürgönyeit, amelyek az olasz csapatoknak a francia fronton való szerepléséről szólnak.

— Lapunk legközelebbi száma kedden reggel a rendes időben jelenik meg. Az Aradi Közlöny, az Arad és Vidéke és a Függetlenség szerkesztősége azonban hétfőn délelőtt Höfer és a német főhadiszállás hivatalos jelentéseit publikálni fogja oly módon, hogy a város forgalmasabb helyein (kávéházakban, könyvkereskedések előtt) a hivatalos jelentéseket kifüggeszti.

— Kitüntetés. A király Székely Ferenc dr. tüzérezáslózt, aradi ügyvédet, az ellenség előtt tanusított vitéz magatartása elismeréséül a bronz vitézségi éremmel tüntette ki.

— Szathmáry János nemessége. A hivatalos lap mai száma közli: A király a személye körüli magyar miniszterek előterjesztésére, kiválóan buzgó szolgálatai elismeréséül Szathmáry Jánosnak, az Aradi és Csanádi Egyesült Vasutak igazgatója és helyettes vezérigazgatójának, valamint törvényes utódainak

a magyar nemességet „zöldesi” előnévvel díjmentesen adományozta.

— Mangra Vazult Nagyváradon iktatják be. Budapestről táviratozza tudósítónk: Mangra Vazul metropolita beiktatására a kormány minden előkészületet megtett. A beiktatás nagy ünnepségekkel Nagyváradon történik meg. A hazai románság a beiktatást fel akarja használni, hogy a királyhoz és a hazához hűségüket nyilvánítsák és tüntessenek a románok felszabadításának ürügye alatt az orvul támadó rablók ellen.

— Petrozsény nagyközség előljárósága közhírré teszi, hogy a hadiállapot folytán működését Magyar-Pécska (Aradmegye) községbe helyezte át. Esetleges megkeresések tehát az ottani községi előljáróság címén oda intézendők. A Budapesten lakó menekültek Hacker Márton községi főbíróhoz (lakása Eötvös-utca 29., IV. em.), az Aradon lakók Schaffer Herman dr. ügyvédhez (lakik Asztalos Sándor-utca 3. I. em.) fordulhatnak bármilyen felvilágosításért. — Hacker Márton, községi főbíró.

— Az amerikai magyarok az elnökválasztásnál. Bécsből jelentik: A Pester Lloyd bécsi munkatársának Elkus a konstantinápolyi új amerikai nagykövet a következőket mondta: Wilson elnökválasztásán az amerikai magyarok nem mint magyarok, hanem mint amerikaiak jönnek számba. Tagadhatatlan, hogy az amerikai magyarság előszeretettel van Wilson iránt s a választásoknál a magyarok fogják Wilson javára billenteni a mérleget. A magyarok e viselkedése nem állásfoglalás régi hazájuk ellen, ők most is rajongással és szeretettel csüngnek hazájukon, Magyarországon.

— Aradmegyeiek hadiadója. Az aradmegyei jövedelemadó felszólamlási bizottság a következő jövedelemadó kötelesek adóját fogja tárgyalni és pedig szeptember 11-én: Messzer Lipót, Helm Ottó és Fon Sándor Kisjenő, Weisz József, Sándor Mihály és Weisz Manó Nagyzerend, Kabdebó István, Kabdebó Lajos hagyatéka Talpas, Sod Gergely, Sod Illés, Bogdán Ignác és Triff Simon Zaránd, Moskovitz Mór Halmagyecses, Kovács Emil és Scheer Ede Nagyhalmagy. Szeptember 12-én: Mihucz Péter és Schiller Mór Peleskefalva, Mairovitz Márton és Mairovitz Adolf dr. Máriaradna, Seidner Sándor Marosborsa, Zoltowszky Szaniszló gr. és Zoltowszky Zsigmond gr. Marospetres, herceg Lichtenstein Alajos Wien, Kende Ferenc Ménes, Fekete Géza Opálos, Konopi Kálmán Odvas, Seidner Dezső Soborsin, Dusek Vendel Németpereg, Hunyadi Károly gr. Soborsin.

— A menekültek katonai felmentése. Budapestről jelentik: A honvédelmi miniszterium a kiűrt erdélyi vármegyéből menekült katonai szolgálat alól felmentettekről a következő felvilágosítást adja: A mezőgazdasági felmentettek kötelesek csapattesteikhez haladéktalanul bevonulni. A többi felmentettek letelepedési helyükön kötelesek felmentési igazolványukat a hatóságnak felmutatni. A felmentés mindaddig érvényben marad, amíg a honvédelmi miniszter másképp nem rendelkezik.

— A Máv. új orvosi tanácsadója. A magyar államvasutak igazgatósága Keppich Jakab dr.-t, pályaudvari orvost orvosi tanácsadóvá nevezte ki. Keppich dr. évek óta legna-

LEGUJABB.

Reggel 4 órakor érkezett jelentés.

Görögország semleges marad?

Róma. A Popolo d'Italia értesülései szerint az entente követei Konstantin görög királlyal megállapodást létesítettek a Zaimis miniszteriumnak az entente-tal szemben tanúsítandó politikája dolgában. A megegyezés jóakaratu semlegességet állapít meg és kizárja, hogy Görögország a háborúba beavatkozzék.

Budapestről táviratozza tudósítónk: A Pester Lloydnak jelentik a sajtóhadiszállásról: Az orosz harctér jelentősége messze felülmúlja az erdélyi eseményeket, amelyek kifejlődésükben még várakozásra készítenek, amit a hegyi háború természete magyaráz meg. Orsova körzetében, ahol tegnap a város feletti hegyekben harcok fejlődtek ki, a helyzet változatlan. A hátszegi hegyekben sem változott meg a helyzet, noha az ellenséget ellentámadásunk

Petrozsény irányában négy kilométerrel visszavetette. Amde a tulnyomó ellenséges haderők elől csapatainkat újból visszavontuk. Csikszeredánál tüzéségünk meggátolta az ellenség előnyomulását. A helyzetből megállapítható, hogy Erdélyben még nem alakult ki teljesen a frontvonal. Az oroszok Bukovinában dühösen folytatják támadásaikat. Tomnatikó, valamint ettől délkeletre fekvő állásaink között több ízben vertünk vissza heves rohamokat, végül sikerült Taravipocynat és Tarapounat elfoglalni, csapatainkat a Cibó patak nyugati partjára vontuk vissza. Az itteni szorosért vívott harcok élénken emlékeztetnek az Uzsoki szorosnál folytatott elkeseredett küzdelemre. Keletgaliciában Brzezani vidékén az oroszok hevesen támadtak, amde frontunkat nem ingatták meg.

gyobb önfeláldozással és szorgalommal tölti be orvosi tisztét és különösen a háborúban kifejtett tevékenységét akarta a Máv. jutalmazni azzal, hogy orvosi tanácsadóvá nevezte ki.

— Az ozsdolalok tévedése. A háromszék-megyei ozsdolai székelyek között a betörést megelőző napokban az a hír terjedt el, hogy az oláhok a mi oldalunkon fognak beavatkozni a háborúba. Valamelyik székely künn járt Romániában s hozta magával ezt a hírt, amit aztán az ozsdolai székelyek készpénznek vettek. Történt aztán, hogy vasárnap estefelé egy szakasz oláh katona megjelent az ozsdolai utcákon. A székelyek úgy fogadták az oláhokat, mint a jó barátokat szokás, kiálták az utcára és lelkesen megéljenzették a bocsoros vitézeket. Csak akkor tűnt ki a szomorú tévedés, amikor az oláhok elfogták a bírót, meg a jegyzőt. Erre az ozsdolalok fejszékekkel, kapákkal, botokkal megtámadták az oláhokat és kikergették a községből őket és a férfiak addig védtek Ozsdola határáig, amíg az asszonyok elmenekültek.

— Az új prágai hercegérsek. Brünnből jelentik: Skrbensky báró biboros, prágai hercegérseknek olmuici hercegérsekké való megválasztása következtében megüresedett a prágai hercegérseki szék, amelyre Huyn Pál gróf brünni püspököt nevezték ki. Minthogy a kinevezésre vonatkozó pápai bulla ma megérkezett Brünnbé, a bécsi nunciaturán való eljárás után az új hercegérsek október vége körül bevonul székébe. Hayn gróf 1868. február 17-én született Brünnbé. Tanulmányait Innsbruckban végezte. Pappá 1892-ben szentelték és 1904. május 20-ika óta brünni püspök.

— Erdélyi előfizetőinkhez. Kérjük azokat az erdélyi előfizetőinket, kiket a román támadás elűzött otthonukból, tudassák kiadóhivatalunkkal új címüket, hogy a lapot zavartalanul küldhessük nekik tovább is.

— Német tulajdon lefoglalása San-Remóban. Luganóból jelentik: A Secolo jelenti San-Remóból: Az itteni hatóságok német birtokok lefoglalására és felszámoltatására készülnek. Ezek közt négy villa van, a többi közt Hohenlohe herceg villája is, amelyért Marait olasz anyakirálynő három évvel ezelőtt harmadfél millió lírát ajánlott föl, továbbá Thien-nek, a német császár bárójának villája, amely értékes régiségeket tartalmaz. A Secolo figyelmeztet arra, hogy Tirpitz tengernagy a legnagyobb részvé-

nyese a német gyógyfürdő-társaságnak, amely a san-remói Hotel Bellevue tulajdonosa.

— Ismét drágább lett a sör. A helybeli sörraktárosok ma a kőbányai sörfőzdektől a következő körlevelet kapták:

Budapest, a postabélyeg kelte.

T. c.

Az általában fennforgó, állandóan megnehezülő sörtermelési viszonyok ujabban a 2966—1916. M. E. számú kormányrendelettel még súlyosbítván, az alulírott sörfőzdek kénytelenek gyártmányaik árát általánosan fölemelni és pedig:

a hordósörnél hektónként 25— Kor. pótlékkal, a palacksörnél pedig — 25 fillér pótlékkal.

Kiváló tisztelettel

Dreher Antal sörfőzdei r. t.

Első Magyar Részvényes-sörfőzde.

Haggenmacher kőbányai és budafoki sörgyárak r.-t.

Kőbányai polgári Sörfőző r.-t.

Fővárosi sörfőző r.-t. Kőbányán.

— Dr. Luolfer. (Fantasztikus színmű 3 felvonásban.) Valahányszor Lubits Ernő nevét olvassa a közönség a színlapon, tisztába van már vele, hogy valami édekest, szépet és minden esetben szórakoztatót kap. Ez a mai történet is bájos mesén alapszik, melynek hősnője Ilona asszony, aki újra fiatal akar lenni. Egy Doktor vállalkozik ennek keresztülvételére és sikerül is neki ez, de a ravasz doktor kiköti, hogy többet férfit csókolni nem szabad. Hogy azután ebből milyen bonyodalmak állnak elő és hogy mennyi bájos epizód szövődik a mesebe: azt felesleges mondanunk. — Aki ezt a képet látja, feltétlenül igen kellemes emlékekkel fog a színházból távozni, mert üdítően, szellemesen szórakozott. — Franceska Bertini, akit a közönség már rég kegyeibe fogadott és aki az „Odette” óta kimondottan az aradi közönség kedvence, legközelebb egy szenzációt keltő mesterműben fog fellépni az Urániában.

— Az aradi Izs. hitközség előjárósága ezúton értesíti a hitközség t. tagjait, hogy a zsinagógai imaszékek bérbeadásának f. é. szeptember 10-én (vasárnap) való megkezdése elháríthatlan akadályok folytán halasztást szenved. A bérbeadás megkezdésének újabb időpontja hírlapilag fog közzétettni. 4765.

— Nikita utazik. Luganóból jelentik: Nikita az olasz frontról visszautazott Lyonba.

— Imaszék kiadás. Az aradi auth. orth. izraelita hitközség elnöksége értesíti az összes hitsorsosokat és tagokat, hogy a templom-jegy kiadása megkezdődött és az naponta délután 2—4-ig a hitközségi tanácsterembe átvehető. Régi bérlők előjoga folyó hó 22-ig tartatik érvényben. 4826

— Harisnyákat, tolett szappanokat, kefé-árut, erszényeket, fécüloket, dohánytárcákat, kiváló minőségben árusít Grünwald és Moskovitz cég Aradon, József főherceg-ut 1. szám alatt (Városházával szemben.) 2025

— Úbabori dobozok Kerpeinél. 8547

TANÜGY.

Felhívás a Hunyadvármegyéből

menekült tanerőkhöz.

Az ellenséges betörés következtében Hunyadvármegyéből elmenekült tanerőknek ideiglenes letelepülési helyükön követendő magatartása és közszolgálati működése szempontjából szoros miheztartásul rendelem a következőket:

1. A veszélyeztetett területeken működő és onnan elmenekült összes tanerők, ha még meg nem tették, — személyesen, vagy írásban haladéktalanul jelentkezzenek a hunyadvármegyei kir. tanfelügyelőség új székhelyén (Arad, Tabajdy-utca 1., Kereskedők Köre). A jelentkezőknek jelenteniük kell, hogy honnan, mikor, hová és kinek felhívására távoztak el. Amennyiben nem hatósági felhívásra s a hatóság által kijelölt helyre, hanem más vidékre távoztak el, úgy ennek oka körülményesen indokolandó. Felekezeti tanítók egyházi főhatóságuknál is jelentsék tartózkodási helyüket.

2. Azon állami és államsegélyes nem állami tanerők, kik szept. havi fizetésüket nem vehették fel, az illetményeket az aradvármegyei, illetve a jelen tartózkodási helyeiken illetékes kir. tanfelügyelőnél bélyegtelen és kikerekített összegről szóló nyugtákon személyes azonosságuk igazolása mellett fölvehetik.

3. Katonai szolgálat alól fölmentett tanerők tartózkodási helyükön illetékes hatóság katonai ügyosztályánál katonai ügyiratok fölmutatása mellett haladéktalanul jelentkezni tartoznak. A szolgálati beosztást nyert, illetve másbóvá beosztható és eddig a bevonulás alól fölmentett tanerők, mint nélkülözhetetlen, továbbra is polgári állásaikban maradnak meg. Aki az új hivatali állás beosztást el nem fogadja, vagy tartózkodási helyét be nem jelenti, azonnal bevonulni tartozik.

4. Figyelmeztetem a tanerőket, hogy addig is, míg szolgálati beosztásuk megtörténik, jelenlegi tartózkodási helyükön levő menekülő lakosságnak ügyes-bajos dolgaiban segítségére legyenek s az ottlevő menekült tankötelesek és óvókötelesek állandó felügyeletéről és gondozásáról, valamint a szegény gyermekek ellátásáról a helyi tényezők közreműködésével gondoskodjanak.

5. Utasítások vétele céljából időközönként az Arad környékén tartózkodók személyesen jelentkezzenek a kir. tanfelügyelőséghez és kísérik figyelemmel a helyi és országos lapokban hozzászólások intőztett tájékoztatásokat és felhívásokat. Horváth Dezső dr., Hunyadmegye kir. s. tanfelügyelője.

(—) Beiratások a községi polgári fiú- és leányiskolákban. A vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak rendelete alapján közhírre teszem, hogy a községi polgári iskolákban a rendes tanítás október hó 2-án fog megkezdődni. A beiratások szeptember hó 27., 28., 29. és 30-án délelőtt és délután — a leányokat illetőleg a városi árvaházban, a fiukat illetőleg a Kazinczy-utcai polgári fiúiskolában fognak esz- közöltetni. Varjassy Lajos, iskolaszéki elnök.

(—) Felhívás az iparos mesterekhez. Az iparos tanoncok ez ideig nagyon kevesen iratkoztak be a tanonc-iskolába. Kérjük a mester urakat, hogy e hó 15-ig tanulóikat okvetlenül irassák be, mert a legsúlyosabb kellemetlenségnek és birságolásnak teszik ki magukat. Az igazgatóság.

ECETSÁV

Garantált 66% vegyileg tiszta, étkezési célokra prima svéd áru 580 grammos üvegekben 25 üveg ládánként, próba üveg 580 gram-

mos, mely megfelel 20 liter kellemes ízű asztali ecet készítéséhez, küld utánvét mellett. Szállítási határidő 2—3 nap.

Beck Testvérek

Arad, Teleky-utca 15. szám. Saját ház. 4597

(—) Előadások elhalasztása. Az Arad városi (fiú) Felső Kereskedelmi Iskolában és a női felső kereskedelmi iskolában az előadások október 2-án kezdődnek.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

— A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága megállapította az 1916. évi június 30-ára lezárt félévi mérleget, mely 9.165,979 K. 58 f. nyereséggel zárul. Ha ebből az összegből levonjuk a tavalyi nyereség-áthozatot, marad a lefolyt félév tiszta nyereségeként 6.112,804 K. 67 f. a múlt év első felének 5.868,178 K. 60 f. tiszta nyereségével szemben, úgy, hogy az idei első félévi eredmény a tavalyinál 244,626 K. 07 f-rel kedvezőbb. A folyóüzlet jelentékeny bővülése legszembetűnőbb az intézetre bízott tőkék nagyarányú emelkedésében nyilvánul. A folyószámla- és takarékbetétek ugyanis, a lefolyt félévben — a hadikölcsönök jegyzéseinek céljaira elvont tetemes összegek dacára — múlt évi június 30-ával szemben 302 millióval 915 millió koronára emelkedtek, tehát a legnagyobb összegre, amely eddig hazai pénzügyi intézet kezelésére bízott. Ez összegek jelentékeny része a háború befejeztével az intézettől előreláthatólag ismét el fog vonatni, hogy újra közgazdasági célokra nyerjen gyümölcsöző elhelyezést. A folyóüzlet fejlődése az összes jövedelmi számlák hozamának megnövekedésében is kifejezésre jut. Az áruszállítási tevékenysége a lefolyt félévben természetesen szűkebb körre szorított. A fővárosi és a vidéki fiókok további kedvező fejlődést tüntetnek fel. A tisztai fizetések, egyéb személyzeti kiadások és üzleti költségek 649,000 K-val emelkedtek, ami a hadiszolgálatra bevonult — teljes fizetésüket élvező alkalmazottak helyettesítése céljából felvett új személyzet illetményeiből, az itthonmaradottaknak a rendkívüli drágaság következtében folyósított háborús pótlékokból és az intézetnek hadsegélyezési és egyéb jótékony célokra fordított adományából származik. A bank fiókhálózatát a belgrádi kirendeltséggel kibővítette. Vidéki affiliációs hálózatának további kiépítése céljából a Komáromvidéki takarékpénztár részvénytársasággal, a Békéscsabai takarékpénztár egyesülettel, az Ersekújvári népbankkal és az Egyesült ceglédi ipar-, kereskedelmi és népbank részvénytársasággal érdektársaságot létesített. Az intézet külföldi nagy érdekesoportok részvételével, megalapította a Balkán szénkereskedelmi részvénytársaságot, továbbá a bel- és külföldi érdekeltekkel közösen a Magyar földgáz részvénytársaságot és a Bolgár nemzeti bányatársaságot, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankkal együttesen pedig

a Magyar nitrogén műtrágyaipar részvénytársaságot. Ezenfelül résztvett minden nevezetesebb pénzügyi műveletben.

— 250,000,000 névértékű pénztárjegy ki-
oszerelése. A magyar királyi pénzügyminiszter az 1916. év október elsején lejáró, 1913. évi kibocsátású 4 és fél százalékos pénztárjegyek ki-
oszerelésére, új kibocsátású, 5 és fél százalékos pénztárjegyet ajánl fel 97.40 százalék árfolyammal. A beszolgáltatót régi állami pénztárjegyek névértéke és az új kibocsátású pénztárjegyek ára közötti különbözetet: 2.60 koronát, készpénzben egyenlítik ki a beoszerelés alkalmából. Hirdető rovatunkban közöljük az új kibocsátás-prospektusát, valamint a kicserélés feltételeit is.

A szerkesztésért felel:

Rudnyánszky Endre távollétében:
Stauber József.

NYILTTÉR.

(Az ezen rovat alatt közöltékért nem vállalunk felelősséget.)

Az alsósimándi izr. hitközség elnöksége ezúton tudatja az aziránt érdeklődőkkel, hogy a

Dr. Szende Tivadar és szülei
Scheer Lázár és nejeért

a halálzási évforduló alkalmával tartatni szokott istentisztelet f. hó. 11-én d. e. 10 órakor fog az alsósimándi izr. imaházban megtartatni.

Simánd, 1916. szeptember 9.

4803

Az elnökség.

Szentlélek szor bevált

NATIONALE
BISSHÜBLER
SÁVANYÓVIZ

6997

A nagy érzés
nagyhomoknál és
nagybarnánál,
mint a nagyavat
szokás szer.

APOLLO

SZINHÁZ.

1916. szept. hó 10-én, vasárnap:

Műsorváltozás.

Háborús aktualitások.

Budapesti megjelenés előtt.

Elvesztett boldogság.

Dráma 3 felvonásban.

Főszerepben: ERNA MORENA.

Sportkisasszony.

Vígjáték.

125 koronáért

egy finom öltönyt vagy fel-
öltöt mérték után készít

Hauptfogel Ferenc

férfi szabó mester

Kazinczy-utca 5. szám. 4807

Aranyat

Ezüstöt

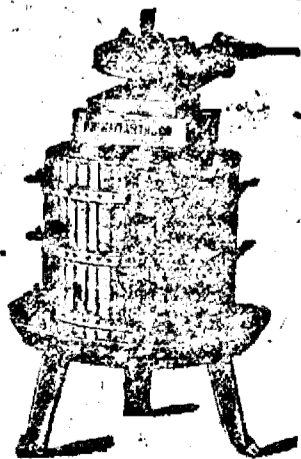
legmagasabb áron vesz,
vagy beoszerél; ugyszintén
régiségeket vesz és elad

Losonczi Lajos

órák és ékszerész üzlete

ARAD, Szabadfalu tér.

Telefon 974.

Eredeti Mayfarth-féle

törvényileg védett

„HERKULES“

bor- és gyümölcs-sejtők.

Belsőrendű gyártmány víznyomású bor-
és gyümölcs-sajtók. — Felül nem mult
szőlő- és gyümölcs-örlők, szűre-
telő berendezések.

MAYFARTH PH. és TSA

gazdasági gépgyár

Bécs (Wien) II. Taborstrasse 71.

Különléges gyártás sajtók és borászati készü-
lékek számára. 3847

940. sz. Arjogyzékek ingyen.

Képviselek kerestetnek.

Matteine-féle patkány- és egérintás

új eljárás szerint.

Patkány- és egérintáshoz ajánlok
patkány- és egérintősz-baci-
lust. A XX. század legmegbiz-
hatóbb patkány- és egérintő-szere,
csak patkányt és egéret öl meg,
emberre vagy állatra nem vesze-
delmes, tehát mindenütt elhelyez-
hető.

A patkány- és egérintősz bacillus
árai:

1 kis adag 2—300 patkány ki-
irtására 6 K.

1 nagy adag 3—600 patkány ki-
irtására 12 K.

„Matteine“
vegyészeti laboratórium

Arad, Boros Beni-tér 1. szám.
Telefon 10—15.

FOG- tömések, aranyból, platina, arany és ezüst, amalgamból és a fog színével azonos porcellánból. ::

FOG- koronák, hidak, egész fogsorok szájpadiás nélkül aranyból, platínából vagy porcellánból. =

FOG- kövek előkészítése, fogak fémbe-
tése és hibás fogsorok átalakítása, valamint javítása. ::

FOGHUZAS. Tizenhét éves fogtechnikai gyakorlatom, amely idő alatt Berlin, Lipcse, Brüsszel és Londonban, nemkülönben Amerikában a leghírnévesebb fogspeciálistáknál mint asszisztens működtem, továbbá tekintve azt, hogy műtermem a mai kor legelőkeltebb műszereivel van felszerelve, elég garanciát nyújt, hogy még a legkényesebb esetekben is a legteljesebb mértékben megfelelhessenek.
JACOBI GYULA vizsg. fogtechnikus Szabadság-tér 4. Bejárat Eötvös-utca 17.
Telefon 10-11. szám.

A sárgán is épen úgy hat,
Akárcsak a feketén,
Olyan sima mint a tükör,
Ha cipőre kenem én.
Es mint csillag — épugy csillog
Ide-oda rajt a fény;
Micsoda egy csoda hát ez?
— Ez a

PYRRAM

CIPŐ = KRÉM

Gvártia: **BENESTESTVÉREK, GYŐR**

6907

PROSPEKTUS

4806

250.000,000 korona összegű, 1919. évi október 1-én lejáró

1916. évi magyar királyi adómentes 5 1/2 %-os állami pénztárjegy kibocsátása tárgyában.

A m. kir. pénzügyminiszter az 1910. évi IV. t. cikk 2. szakaszában felhatalmazást nyert arra, hogy az ugyanazon törvénycikk 1. szakaszában engedélyezett 9.315.185 K kiadás, továbbá az 1904. évi XIV., az 1908. évi XXIX., az 1905. évi XXXI. és az 1909. évi XV. törvénycikkek alapján az 1910. évben végrehajtandó beruházások 71.571.117 K 37. fillért tevő költségeinek fedezésére, az 1908. évi L. t.-cikk 7. szakasza alapján kibocsátott 215.000.000 K névértékű 4 1/2 %-kal kamatozó állami pénztárjegyek beváltására és a pénztári készletek kiegészítésére összesen az összeg 560.000.000 K beszerzése céljából kibocsátható áradékkötvények értékesítésének lebonyolításáig a felmerülő szükséglet átmeneti hitelművelet útján fedezhesse.

E törvényes felhatalmazás alapján 1913. évi október 1-én összesen 250.000.000 K névértékű, évi 4 1/2 %-kal kamatozó adómentes állami pénztárjegyek bocsátottak ki, melyek 1918. évi október hó 1-én válnak esedékessé.

A m. kir. pénzügyminiszter eme pénztárjegyek helyébe ezuttal az 1910. évi IV. törvénycikk 2. szakaszában nyert felhatalmazás alapján, újból kettőszázötven millió (250.000.000) korona névértékű, évi 5 1/2 %-kal kamatozó adómentes állami pénztárjegyet bocsát ki.

Ezen állami pénztárjegyek bemutatásra szólnak, magyar és német nyelven állíthatnak ki és:

20.000 darab A betűs (1-20.000 számú)	500 koronáról
25.000 " B " (1-25.000 ")	1.000 " "
10.000 " C " (1-10.000 ")	5.000 " "
14.500 " D " (1-14.500 ")	10.000 " "
400 " E " (1-400 ")	50.000 " "

szóló címletekre oszlanak. A címletek a m. kir. pénzügyminiszternek, a m. kir. központi állampénztár igazgatójának, a m. kir. pénzügyminiszteri számvevőség hitelügyi csoportjának főnökének faksimile-aláírással és egy ellenőrző listával eredeti kézalírással vannak ellátva.

Az állami pénztárjegyekben megjelölt tőkekövetelést a m. kir. államkincstár, az alább megnevezett beváltóhelyeknél a bemutatónak az állami pénztárjegy bevonása ellenében minden levonás nélkül, adó- és illetékmentesen 1919. évi október hó 1-én visszafizeti. A m. kir. pénzügyminisztérium fenntartja azonban magának azt a jogot, hogy az állami pénztárjegyeket három havi előzetes felmondás után, már előbb, még pedig 1919. évi január 1-ére, vagy április 1-ére, vagy július 1-ére egészen, vagy részben visszafizethesse.

Az állami pénztárjegyek után 1918. évi október hó 1-étől kezdődőleg évi 5 1/2 % kamat fizetettük, minden év április elsején és október 1-én lejáró félévi utólagos részletekben. Ezen állami pénztárjegyek hat félévi szelvényvel vannak ellátva, melyekből a legkorábbi 1917. április 1-én, az utolsó pedig a pénztárjegy lejártakor válik esedékessé.

Az állami pénztárjegyek, valamint az azokon lévő kamatszelvények minden fennálló és a jövőben behozandó magyar adó, bélyeg és illeték levonása nélkül váltatnak be.

Az állami pénztárjegy birtokosának követelési joga a tőkére nézve husz év alatt, a kamatokra nézve hat év alatt, az esedékesség napjától számítva, elévül. (1881. évi XXVII. törvénycikk)

Az állami pénztárjegy birtokosa a kamatokat és a lejárt állami pénztárjegyek ellenértékét a lejárt kamatszelvényeknek, illetve a lejárt állami pénztárjegyeknek beszerzését követően költségmentesen, választása szerint fölveheti:

Budapesten: a magyar királyi központi állampénztárnál, a magyar Általános Hitelbanknál, a m. kir. postatakarékpénztárnál,

Budapesten: a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületnél, a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál, a Magyar Leszámlító és Pénzváltó-Banknál; a magyar szent korona országainak területén: valamennyi királyi állampénztárnál és adóhivatalnál;

Wienben: a K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe című intézetnél, a K. K. priv. Allgemeine Oesterreichische Boden-Credit-Anstalt című intézetnél, az S. M. v. Rothschild bankháznál, a Wiener Bank-Verein című intézetnél, a K. K. priv. Oesterreichische Laenderbank című intézetnél, a Niederösterreichische Escompte-Gesellschaft című intézetnél, az Union-Bank című intézetnél, az Anglo-Oesterreichische Bank című intézetnél,

ezenkívül a m. kir. pénzügyminisztérium által erre a célra esetleg kijelölendő helyeken.

Ezen állami pénztárjegyekre vonatkozó minden közlemény a „Budapesti Közlöny”-ben és a „Wiener Zeitung”-ban fog közzétételni.

Budapesten, 1916. augusztus havában.

A magyar királyi pénzügyminiszter:
Teleszky János, a. k.

Kicszerelési felhívás.

Vonatkoással a m. kir. pénzügyminiszter ur Ó Excelenciájára fenti prospektusára.

250.000.000 kor. névértékű 1919. évi október 1-én lejáró magyar királyi adómentes 5 1/2 %-os állami pénztárjegy

az 1916. évi október 1-én lejáró 1913. évi kibocsátású m. kir. 4 1/2 %-os állami pénztárjegyekkel való kicszerelésre ezenfelj ajánlatik.

A kicszerelés

1916. évi szeptember 14-ig, csütörtökig, bezárólag az egyes kicszerelési helyeknél szokásos üzleti órákon történik és pedig:

Budapesten: a magyar királyi központi állampénztárnál, a Magyar Általános Hitelbanknál, a m. kir. postatakarékpénztárnál, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületnél, a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál, a Magyar Leszámlító- és Pénzváltó-Banknál;

a magyar szent korona országainak területén: valamennyi királyi állampénztárnál és adóhivatalnál;

valamint: a Magyar Általános Kereskedelmi Bank, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, a Magyar Leszámlító- és Pénzváltó-Bank, a Wiener Bank-Verein és az Anglo-Oesterreichische Bank című intézetek összes fiókjainál.

Wienben: az S. M. v. Rothschild bankháznál, a K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe című intézetnél,

Wienben: a K. K. priv. Allgemeine Oesterreichische Boden-Credit-Anstalt című intézetnél, a Wiener Bank-Verein című intézetnél, a K. K. priv. Oesterreichische Laenderbank című intézetnél, a Niederösterreichische Escompte-Gesellschaft című intézetnél, az Union-Bank című intézetnél, az Anglo-Oesterreichische Bank című intézetnél;

továbbá Ausztriában:

a K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe, a Wiener Bank-Verein, a K. K. priv. Oesterreichische Laenderbank, az Union Bank és az Anglo-Oesterreichische Bank című intézetek összes fiókjainál.

A kicszerelésre vonatkozólag a következő feltételek irányadók:

1. A kicszerelésre való bejelentés az e célra szolgáló bejelentési levelekkel történik, melyek a fentemlített kicszerelési helyeken költségmentesen kaphatók.

2. Az 1913. évi m. kir. 4 1/2 %-os állami pénztárjegyek az 1916. évi október 1-én esedékes utolsó kamatszelvény nélkül, számszerezők kíséretében, vagy a név megjelölésével ellátva, a kicszerelési hely elismervénye ellenében a kicszerelésre való bejelentéssel egyidejűleg szolgáltatandók be.

3. Az új kibocsátású 1916. évi m. kir. 5 1/2 %-os állami pénztárjegyek a benyújtóknak ezen elismervény vi-szaadása ellenében választásuk szerint 1. évi szeptember 28-ától október 15-éig ugyanoly névértékben fognak kiszolgáltatni.

4. Az új m. kir. 5 1/2 %-os állami pénztárjegyek 97.40 1/2 %-kal fognak felszámítani.

A beszerzési helyeken az állami pénztárjegyek névértéke és az új kibocsátású állami pénztárjegyek ára közötti különbözetet, mely 100 K névérték után 2-00 K-t tesz ki, a kicszerelési helyek az új pénztárjegyek átvetele alkalmával készpénzben fogják a feleknek megtéríteni. Az új állami pénztárjegyek 1917. április 1-étől szelvényekkel vannak ellátva, úgy, hogy szelvényként elszámolás nincs.

5. Az új állami pénztárjegyek kiadása ugyanazon kicszerelési helyen történik, amelyenél a régi állami pénztárjegyek benyújtottak.

6. Az átvételi határidő lejártáig át nem vett pénztárjegyek ezen idővel lezárva a beszerzési helyeknél maradvány szelvényre az illető kicszerelési helyen maradnak.

Budapest és Wien, 1916. szeptember havában.

Magyar Általános Hitelbank, m. kir. postatakarékpénztár, Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület, Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Magyar Leszámlító és Pénzváltó-Bank, S. M. v. Rothschild.

K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe.

K. K. priv. Allgemeine Oesterreichische Boden-Credit-Anstalt, Wiener Bank-Verein.

K. K. priv. Oesterreichische Laenderbank, Niederösterreichische Escompte-Gesellschaft, Union-Bank.

Anglo-Oesterreichische Bank.

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díja a szavak száma szerint számítódik.

Minden szó 6 fillér. Vastagabb betűkkel 12 fillér.

Vastagabb betűkkel kívánt szavak aláhúzással jelzendeők.

A legkisebb hirdetés 80 fillér. Az apróhirdetések előre fizetendők.

A hirdetések délután 1/2 óráig vétettek fel.

A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

Ki tud róla?

Szállítói Jánosné,

finanszírozó nejét, Piskiről, az ottani „Nemzeti”-szálló tulajdonos: öltét keresi Mayer Sándorné Piskiről. Szíves értesítést kér Dékány Mihály címére, Kürtösi-ut 1. szám alá. 4804

Levelezés.

Feltétlenül uriaszony

határozott szép, nagykereskedő, vagy birtokos, tisztoságos barátságát keresi. Leveleket „Szeréna” jellegre a kiadóhivatalba kér. 4001

Egy keréket urisember

keresi színházkedvelő urinó komoly, tisztesség és ismertetését. Leveléket „Diszkret” jellegre a kiadóba kérem. 4824

Imádott anyukám

Nem lévén odahaza, mindkettőt másnap kaptam meg, azért nem mehettem. Hogy gondolhat mára az én egyetlen kis mindenségem? Egész délután bármikor rendelkezésére állok, csak előre tudósítson, hogy hol és mikor? 4812

Ellátás.

Két diákok

elvállal urt családját teljes ellátásra. Ugyanott 3-4 intelligens személy jó házi közölkést kaphat. Cím a kiadóhivatalban. 4821

Keresztény tanuló

teljes ellátásra elvállal Ábrahám János rendőrtisztviselő Szegeden, Szentgyörgy-utca 1. sz., állami főgimnáziummal szemben. 4807

Oktatás.

Deutsche Dame

unterrichtet deutsch, französisch, Gesang, Klavier, Konversation. Offerte an die Administration unter „4759” erbeten. 4760

Német akadémiát végzett

festőművész alapos oktatást nyújt festés és rajzból. Fényképnagyítást is felöltség mellett elvállal. Szíves megkeresések „Művész” jellegre a kiadóhivatalba kéretnek. 4761

Uri leányok

a szabás- és varrásnak oktatást nyerhetnek Benjamin Juliska nő divattermében, Bathány-u. 32/a. Ugyanott tanulóleányok fizetéssel felvétetnek. 4788

Alkalmazást nyer.

Gép- és gyorsírásban

teljesen jártas írodíktát vagy írodíktanót keresek ügyvédi irodámba. Cím a kiadóhivatalban. 4814

Megbízható nő,

ki a szobaleányi teendőkből is jártas, két leányka mellé keresetlik. Petöfi-utca 7., földszint. 4823

azonnal felvétetik

bejáró, németül is beszéző kisasszony 4 éves fiúcska mellé. Zrínyi-utca 4/a., I. emelet. 4730

Egyedül álló

urinó szolgálatába fogad jobb nevelésű nőt, ki az összes házi teendőket vállalja. Cím a kiadóhivatalban. 4813

Fogtechnikus

tanuló felvétetik, akik már mint arany-nyves tanultak, oknyben részesezőnek. Cím a kiadóhivatalban. 4777

Jobb megjelenést

fűszerkereskedő segéd, német és román nyelvismerettel és egy fű tanulóval felvétetik Kertész Pálnál, Arad, Erzsébet-ut 18. szám. 4809

Nyomdák-tanulóknak

felvétetik két fű, k-k a 14. évet beöltöztör és levél- b 8 osztályt végeztek. Bővebbet a kiadóhivatalban.

Alkalmazást keres.

Írodíktanó

több évi gyakorlattal, állást keres. Cím a kiadóhivatalban. 4820

Jó megjelenést

szorgalmas minden leány, urt házánál alkalmazást keres. Cím szívességéből Közep utca 20. 4822

Hadmentes kereskedő

pénztárnoki, raktárnoki, vagy hasonló állást keres. Cím a kiadóhivatalban 4819

Házmeztárnó.

ki a főzést is vállalja, állást keres. Cím a kiadóhivatalban. 4811

Gép- és gyorsírónó,

ki az írodíkt munkában is gyakorlott, azonnali állást keres ügyvédi irodában. Cím a kiadóhivatalban. 4677

Fiatall íróknó

kisebb urtházhoz ajánkozik szerény fizetés mellett, hol öt éves kislánya is vele lehetne. Cím: Budai Mihályné, Győrök 4792

Üzletek.

Cukrácsda.

Igen jól jövedelmező cukrácsda, főközléttel, visszavonulás miatt eladó, esetleg megfelelő értékű házzal elcsereíthető. Bővebbet Varga cukrász, Szabadság-tér. 4817

Jó fogalmu házmester

és koertház bevonulás miatt eladó. Bővebbet a kiadóhivatalban. 4799

Bevonulás miatt

jó fogalmu szatócsüzlet, trafik engedéllyel eladó, esetleg berendezés külön eladó. Ujmikolaján, Merklor Lipót, szatócsnál. 4668

Andrássy-tér 8.

szánu házban egy kisebb üzletheiért azonnala kiadó. Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadóhivatalában, József főherceg-ut 22. szám.

Lakást keres.

Bérbe vennék,

vagy esetleg vételre keresek 3 szobás kis házat, kerttel. Ajánlatok a kiadóba kéretnek. 4798

Kiadó lakás.

Butorozott 2 szobás lakás

elő- és fürdőszobával, konyhával, továbbá egy ugyanilyen 3 szobás lakás szeptember 15-re, esetleg későbbre kiadó. Lakásnyilvántartási Iroda, Deák Ferenc-utca 8. Díjazás csak bérbevitel esetén. 4006

Csilagban butorozott szoba

a Bohn-palotában, kiadó. Cím a kiadóhivatalban. 4808

Lippán

4 szobás szép magánház, esetleg butorozva is bérbeadó. Bővebbet Bergénál, Arad, Deák Ferenc-utca 30. sz. 4815

Egy 2 és 4 szobás utcai

és egy 3 szobás kerti lakás, teljesen elköltöztve, modernül felszerelve, november 1-re kiadó. Haaszinger u. 5. 3116

Modern

2 szobás udvari lakás, november 1-re kiadó. Deák Ferenc-ut. 22. 4779

Kiadó november 1-én

Petőfi-utca 10 számú (a színház, gimnázium, városháza közelében) teljesen modern házban egy utcai 5 szobás II. emeleti lakás, felszerelve a legkényelmesebb melékkelhelyiségekkel. Bővebbet a házfelügyelőnél. 844

Egy 7 szobás

modern magánház, nagy telekkel eladó. Cím a kiadóhivatalban. 4535

Andrássy-tér 8. sz.

alatt egy I. emeleti utcai lakás, mely iródnak, vagy üzleti célra igen alkalmas, azonnala kiadó. Bővebbet a házmeztárnól.

Gyógyászat.

Dr. Schajkovzky

lábizzadási elleni szere, biztos, kipróbált ártalmatlan szer, rögtön hat, ára 1 korona. Kapható Földes és Hehs gyógyszerárban.

Ingatlan.

Új magánház

szabadkésből eladó. Varjassy Lajos-u. 186. szám. 4006

478 magyar hold

prima szántóföld bérbeadó Arad közvetlen közelében. Felvilágosításokat kaphatni Arad, Perényi-u. 2. 4725

Megvételre keresek

a belváros közelében egy magános, modern házat 3-4 szoba, mellékkelhelyiségekkel és kerttel, valamint istállóval, vagy megfelelő helyre, ahol istállót építeni lehet. Cím a kiadóhivatalban. 4776

Vétel és eladás

Jó karban levő

Wertheim-kassát keresek megvételre. Brandes órás, József főherceg-ut 11. 4825

Iskolai könyvek,

használtak és újak, az összes iskolák számára kaphatók, Kntseer J. és társánál, Arad, Dobó-u. 1/c., Ferenc-téri polgári iskola mellett. 1062

Pótkávé

— nem hadi — kapható Färber Lajos fűszerkereskedésében. 4468

Veszek

a legmagasabb árban uraktól levett férfi ruhát, mindenféle egyenruhát valamint használt butort. Vidékre is megyek. Bleier Ignácz, Szt. Pál-u. 12. 229

Kész aszedett tölgygymakot

veszek, valamint tölgygymakos területeket is bérelek Ugyancsak nálam több cséplő-gépgarnitúra és szántásra alkalmas magángépjár eladó. Goldis Kornél, Nadab. 4787

Táberi debekok,

levelező-lapok, levelek és papíráruk nagyban és kicsinyben (utányos árba kaphatók) Pichler Sándor papirkereskedésében és könyvnyomdájában Arad, Szabadság-tér 1. Telefon 308. 611

Új butorhitel!

Butorok a legjobb kivitelben kaphatók, hiteles egyéneknek kölcsön, és részletfizetésre szállított Garai Károly bei. cég (utorüzletében Aradon, Aertales Sándor-utca 5. sz. 591

Használt

rugós, nyitott vadászköcski megvételre keresetlik. Cím a kiadóhivatalban. 4772

Baromfivész ellen

biztos szer egyedül kapható Wajdits gyógyszerárban, Ferenc-téri közpökházzal szemben. Úvegie 1 kor. 80 fillér, nagy üveg 3 kor. 2122

Egy alig használt egyenruhám

2 1/2 lóerős motor eladó. Bővebbet az Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

Külföld.

Pénteken elvesszett

kéthónapos fehér, rőndörzsörű kiskutya. Becsületes megtaláló hozza vissza az Almasi gyermekmenhelybe. 4810

Hehs Vencs chinabera.

Suverén szer vérszegénység, sápkór, szédülés, a vérszegénységből eredő ideg-bajok, étvágytalanság, gyomorbántalmak, léz, általános gyengeség ellen. Paratlan vérképző és vérjavító biztos óvszer malárikus fertőzések és minden infektívól eredő meg-betegedés ellen egy felnőt-teknek, mint gyermekeknek. Ára 2-68 kor. Hehs gyógyszerár, Földes gyógyszerár. 12

300 Bl. ber

elhelyezésére Magyarádon megfelelő pince, hordókkal, bérbe keresetlik. Cím Dr. Hehs Nandor ügyvéd Arad, Kazinczy u. 2. 4791

Cirkuslászt

legmagasabb napi árak mellett vesz Grosz J. és Tsa Magyarbányegyesi sepröggyára. Közvetítőknek mézesként 1, esetleg 2 korona jutást fizet. Ugyanott sepröggyók munkások felvétetnek. Szoba- és ruhasepröggyók napi árban szállít ismét-eladók. 4816

Tyukszem

és minden bőrveményedés ellen biztosan ható szer, Hehs gyógyszerár tyukszem-tapassa. A legmeggröztöttebb tyukszem a tapass párnapi használata után leválik, a gyötörő fájdalom azonnal megszűnik. Ára 60 fillér, Hehs gyógyszerár, Földes gyógyszerár Arad. 12

Apróhirdetések

az „Aradi Közlöny” részére felvétetnek a Messenger-boy irodában, Deák Ferenc-u. 8. Ugyanitt kapható az „Aradi Közlöny.”

Helacit.

A legártalmatlanabb arcsejtítő és finomító. Izzadó, fényes, zsiros, atkás (mitesseres) arcot naponta ahányszor szükséges, gyapotra öntött folyadékkal megtöröljük. Az arc rögtön csodás szép lesz, mintha valami mesés lehet finomságu harmattal volna bevonva. Az atkák pár-nap alatt elmúlnak. Ára 1 korona. Dr. Földes és Hehs piperezsáppan és vegyészeti gyára Aradon. Tűz mellett ne használjuk. 12

Gépolajok,
Gépfaggyú,
Kocsikenőcs,
Kőolaj,
Szappan,
Gyertya,
Gyufa,
Szóda,
Keményítő,
Raffia
állandó nagy raktár.
Hubert József
Arad, Szabadság-tér.
Telefon 262. sz. 302

Leánynevelő-intézet
(Internátus)
Uri leányok részére.
Gondos nevelés. Magán-tanulók előkészítő tanfolyama. Zene és idegen nyelvek oktatása.
Székely Ilonka
okl. tanítónő
Arad, József főherceg-ut 19.
Telefon 933. 1717

Gépolaj,
merev gépszir
hordó tételként kapható
Kálmár Endréné
Arad, honvédbuszár laktanya.
Telefon 670. Telefon 670.